תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · שלטי הגיבורים

שלטי הגיבורים על עירובין

רבי יהושע בועז

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שלטי הגיבורים על עירובין

רבי יהושע בועז

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שלטי-הגיבורים-על-עירובין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף א. 5
דף א: 5
דף ב. 6
דף ב: 7
דף ג. 10
דף ג: 10
דף ד. 11
דף ד: 12
דף ה. 12
דף ה: 12
דף ו. 13
דף ו: 13
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 15
דף ח: 16
דף ט. 18
דף י. 18
דף י: 19
דף יא. 20
דף יא: 21
דף יב: 22
דף יג. 22
דף יג: 24
דף יד. 25
דף יד: 25
דף טו. 26
דף טו: 26
דף טז. 27
דף טז: 27
דף יז. 29
דף יז: 29
דף יח. 30
דף יח: 31
דף יט. 31
דף כ. 32
דף כ: 34
דף כא. 34
דף כא: 36
דף כב: 37
דף כג. 38
דף כג: 38
דף כד. 39
דף כד: 39
דף כה. 39
דף כה: 40
דף כו. 41
דף כו: 42
דף כז. 42
דף כז: 42
דף כח. 43
דף כח: 44
דף כט. 45
דף כט: 45
דף ל. 46
דף לא. 47
דף לא: 49
דף לב. 49
דף לב: 51
דף לג. 52
דף לג: 52
דף לד. 53

דף לד: 53
דף לה. 54
דף לה: 54

דף א.

כתב הרא"ש ואין לשון רב אלפס מכוון דמשמע שממעט בקורה אחרת שנותן למטה מעשרים וכן כתב למעלה כיצד נותן עליו קורה מעשרים אמה ולמטה ולישנא דגמ' לא משמע הכי דאביי מודה בהא דסגי בטפח אלא מיירי בבא לבנות בנין תחת הקורה:
וכתב מיי' מבוי שאין ברחבו ג' טפחים א"צ לחי ולא קורה שהוא כסתום והרא"ש כ' כיון שאין ברחבו ד' טפחים אין צריך שום תיקון וכן כתבו הראב"ד ומהר"ם וטור:
והר"ז הלוי כתב דהלכה כרב יוסף דרבי' דאביי הוה ובירושל' גרס כיצד ממעט עושה איצטבא על פתח המבוי כמה יהא בה רבי אחא בר אושעיא אומר ד' טפחים כדי מקום רבי יוסי אומר טפח כדי קורה ומסתמא כיון שהזכיר ר' אחא בר אושעיא תחלה היה גדול מדר' יוסי והלכתא כותי':
אם היה גבוה פחות מי' טפחים חוקק בו ד' אמות לתוך אורך המבוי לרוחב כל המבוי כדי להשלימה לעשרה טפחים כאביי דפליג ואע"ג דפליג עליה רב יוסף דהוה רביה ואמר דסגי בד' טפחים כיון דסוגיא כאביי דאמר משך מבוי בד"א הלכתא כוותיה:
וכתב הרא"ש ומדכתב רב אלפס ז"ל דהאי פיסקא הוי הלכתא כרב יוסף דהוי רביה דאביי אי לאו דסוגיין כאביי א"כ בגבוה מכ' ובא למעטו משמע שפוסק כרב יוסף וגם הרמב"ן ז"ל פסק דמשך מבוי בד' אמות גבי לחי הבולט מדופנו של מבוי ורבינו אבי"ה העזרי פסק כרב יוסף דאין הלכה כתלמיד במקום רבו ואי משום ההיא דלחי הבולט הא דחה ליה רב יוסף דלאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ד' אמות דהא רב יוסף גופי' אמר לקמן גבי לחי המושך עם דופנו של מבוי ש"מ משך מבוי ד' אמות וא"כ תקשה דידיה אדידיה אלא ע"כ נמי לאפוקי מתורת לחי קאמר וכי אייתי אביי ראיה למלתיה מלתי הבולט ה"נ מצי לאיתויי מההיא דלקמן אלא מחדא מנייהו מייתי ואע"ג דטפי הוה ניחא ליה לאתויי מההיא דלקמן משום דרב יוסף גופיה אמר דילמא אכתי לא שמעה מיניה ור"ת ז"ל הביא ראיה דהלכתא כאביי מדאיצטריך למיפסק כרב יוסף בשדה ענין ומחצה בפ"ק דב"ב ובמחצה ליכא מאן דפליג עליה אלא אביי מכלל דבשאר דוכתין לית הלכתא כותיה לגבי אביי:

דף א:

רבינו הביא דברי רב אמי ורב אסי ולא הביא דברי רב חנן בר רבא ודברי רב הונא דפליגי במילתיה דרב אמי ורב אסי מכלל דסבירא ליה דפרצת מבוי אפי' כי ליכא גדודי ורבינו מאיר כתב פסק ר"ח ז"ל דהלכתא כרב הונא מדפריך סתמא דתלמודא לעיל מה לחצר

שכן פרצתו בעשר תאמר במבוי שפרצתו בד' ומדקאמר רב נחמן בר יצחק כוותיה דרב הונא מסתברא ואע"ג דדחי ליה תלמודא מ"מ מדקאמר רב חנן שאני התם וכו' ולא קאמר סתמא התם דקא בקעו בה רבים כדאמר בתר הכי כי פריך לרב הונא מר' אמי ור' אסי וקאמר סתמא דתלמודא התם ליכא גידודי אלמא הלכתא כרב הונא ומה שכתב רבינו אבי העזרי ז"ל דנראה לו הל' כרב חנן אמר רב ולא כרב הונא משום דרב הונא תלמיד הוה ואין הלכה כתלמיד במקום הרב לא נהירא לי דרב הונא נמי אמר למילתיה משמיה דרב ושמא בספרו היה חסר במילתיה דרב הונא אמר רב אבל בכל הספרים שלנו יש אמר רב הונא אמר רב עכ"ל ר"מ ז"ל והר"ז הלוי ז"ל פסק כרב תנן בר רבא משום דקאי רב הונא בריה דרב יהושע כוותיה:

לשון ריא"ז

וכן אם היה רחבו של מבוי ח' אמות בצמצום ניתר באותן ד' אמות הבולטים לפי שהעומד הוא כפרוץ וכן אם היה לחי משוך עם ארכו של דופן אם היה פחות מד' אמות נדון משום לחי וצריך לחי אחר להתירו:

דף ב.

מיי' פלג על זה שכתב ואינן צריכין לנעול בלילה אבל צריך שיהיו ראויין לנעול והרא"ש והטור כתבו כרבינו וצ"ע בדברי מיי' כי בפ"ק מהל' עירובין כ' וננעלות בלילה דאלמא לא סגי להו בלא נעילה:

לשון ריא"ז

מבואות של כרכים המפולשים חוץ לעיר מצד זה ומצד זה רחבין ט"ז אמה והן מעבר לס' ריבוא כדרך הכרכים שכל באי עולם עוברין שם הרי המבואות הללו הן רה"ר גמורה ואע"פ שעשו להם צורת פתח והעמידו בהן דלתות מצד זה ומצד זה הרי הן רה"ר ואם היו דלתותיהן נעולות בלילה הרי זה כרה"י. מבואות מפולשין שאינן רחבים ט"ז אמה שהן ככרמלית אע"פ שלא העמידו בהן דלתות אלא עשוי להן צורת פתח מצד זה ולחי או קורה מצד זה הרי הן כרה"י ומותר לטלטל בתוכן:

לשון ריא"ז

וכן מבוי שהוא סתום בצפונו ובדרומו ובמערבו ונפרץ דופן מערבי כולו לחצר או לרחבה שאחורי הבתים ונפרצה החצר או הרחבה כנגדו ברשות הרבים אם היתה פרצת רה"ר מכוונת כנגד פרצת המבוי הרי פרצת רה"ר אוסרת המבוי והחצר ואם לא היתה פרצת רה"ר מכוונת כנגד פרצת המבוי אין פרצת רה"ר אוסרתן כמבואר בקונטרס

הראיות בד"א כשנפרץ המבוי במלואו באמצע החצר או באמצע הרחבה שנשארו לחצר או לרחבה גפופיה מצד זה ומצד זה אבל אם נפרץ המבוי במלואו לצד החצר או לצד הרחבה שלא נשאר לחצר או לרחבה גפוף מצד אחד כלל והרי מושך מצד האחד דופן המבוי עם דופן הרחבה כאחת הרי מבוי זה פרצת רה"ר אוסרתן אע"פ שלא היתה פרצת רה"ר מכוונת כנגד פרצת המבוי והרי הוא דומה למבוי מפולש מב' צדדיו שהרי אין גפופין למבוי זה כל עיקר ונראה בעיני שגם הרחבה אסורה הואיל ודופן הרחבה מושך עם דופן המבוי מצד האחר ונראה כאילו כולו דופן אחד הרי היא דומה הרחבה עם המבוי למבוי עקום שהעקמימות אוסרת שניהם אם לא יעשו שם צורת פתח כמבואר בקונ' הראיות:

לשון ריא"ז

ומז"ה אומר שהמבוי הגדול סתום הוא משלש צדדין ואע"פ כן צריכים הקטנים צורת פתח מצד המבוי הגדול ולחי או קורה מן הצד הב'. ולי נראה שאם היה המבוי הגדול סתום מג' צדדיו אין הקטנים צריכין אלא לחי או קורה מצד רה"ר אבל לצד המבוי הגדול אינן צריכין שום תיקון שהן דומין למבוי הכלה באמצע רחבה שהיא מותר' כמו שביארנו ולא הצריכו לעשות צורת פתח למבואות הקטנים אלא כשהן פתוחים למבוי המפולש כמבואר בקונ' הראיות:

עיי' פסק כרבא וכן פסק מהר"ם ז"ל וכ' הרא"ש ז"ל ומתוך מה שכתב רב אלפס ואם יש באלכסון יותר מעשר וכו' משמע שפוסק כרב כהנא דלרבא לעולם אינו מניח אלא כנגד הקצר ותימה למה לא יהא הלכה כרבא דהוא בתראה ולא מסתבר למימר דסבירא ליה לרב אלפס ז"ל דקורה משום מחיצה דהא לקמן פליגי רבה ורבא בלחי אי הוי משום מחיצה אי משום היכר אבל לקורה מודו דהוי משום היכרא נראה דהלכה כרבא וכתב ר"מ ז"ל דבתוך המבוי יכול להניח את הקורה באלכסון ומשתמש בקוצר כנגד הקוצר ובארוך כנגד הארוך וכ' הראב"ד ז"ל דבהא מודי רבא דעביד באלכסון דלכ"ע משום מחיצה הוי:

דף ב:

עי' במיי' דמשוה דין קורה לדין לחיים והראב"ד השיגו. ומשמע מדברי רבינו שכל שהן פתוחים לרה"ר אפי' בלחי מותר להשתמש כנגדו וכשהן פתוחים לכרמלית אפילו תחת הקורה אסור וכן כתב מיי' והרא"ש והראב"ד דתחת הקורה לעולם מותר אפילו פתוח לכרמלית ובין הלחיים הוא דיש לחלק בין פתוח לרה"ר או לכרמלית וצ"ע בדברי הטור

שכתב וז"ל והראב"ד התיר כנגד הלחי אף בפתוח לכרמלית ע"כ דמשמע דכל עצמו דהראב"ד אינו אלא להתיר בכרמלית כנגד הלחי. וזה אינו ועוד דאיהו אינו פוסק להדיא להתיר כשפתוח לכרמלית כנגד הלחי כנראה מהשגותיו להרמב"ם ז"ל ואדרבה כתב דיש מי שפוסק כאביי דבין הלחיים אסור וצ"ע וכתב הרשב"א דאם היתה הקורה רחבה ד' ובריאה לקבל מעזיבה אפי' פתוח לכרמלית מותר להשתמש תחתיה לפי שהתקרה יורד וסותם וחודה החיצון יורד ופותח ע"כ:

לשון ריא"ז

העמיד הלחי בתוך המבוי באמצע ארכו של דופן המבוי ממנו ולפנים מותר לטלטל אבל ממנו ולחוץ אסור וכן אסור לטלטל כנגד הלחי בין שהוא רחב בין שהוא קצר כמבואר בקונטרס הראיות אבל קורה מותר לטלטל תחתיה וכן ממנה ולפנים אבל ממנה ולחוץ אסור אע"פ שהי' באמצע המבוי:

וכ' הטור שצריך שתהא עשויה לשם קורה כדי להתיר מבוי אבל לא נעשית לשם כך אפילו סמכו עליה (לשם כך) [מע"ש פסולה]:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שהקורה העומדת מאליה אינה מתרת את המבוי אע"פ שסמוך עליה מע"ש לפי שהקורה הוא משום היכר וצריך לעשות היכר לכתחלה כמבואר בקונטרס הראיו':

לשון ריא"ז

צורת פתח מתרת רחבו אע"פ שהיא יותר מי' אמות ואינו צריך למעט לפי שצורת פתח מתרת בין גובהו בין רחבו כל מה שהוא כמבואר בקונטרס הראיות וכן אם היו ע"ג קיני' של עופות או קורות של ארז מתוקנות שדרך בני אדם להסתכל בהן בשביל תקונם הרי אלו מותרים בין הגובה בין הרוחב:

וכתב הטור וצריך שיהיה לו היכר ציר ואז הוי בכלל צורת פתח ורבינו השמיטו וכן מיי' השמיטו:

לשון ריא"ז

וכן צריכין שיהיה להן היכר ציר כעין חורין מלמעלה ומלמטה שציר הדלת סובב עליהן ורבינו יצחק אינו מצריך בפסקיו היכר ציר ובארתי טעמו בקונטרס הראיות. ובתוספות שיטת מהר"ף כתוב דבנרבונא הי' מבוי ולא היה בו היכר ציר והיה מתוקן על פי הגדולים ומוכיחים ליישב המנהג משום דבתר דברי ר"ל איכא דאשכחינהו רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי א"ל אמר מר מידי בצורת פתח אמרו לו ולא כלום וה"פ אמר מר מידי בצורת פתח אם צריך היכר ציר או לא דודאי לא היה שואל מהם אם היה צריך

היכר ציר או לא והשיבו לו לא אמר כלום לא אמר שלא היה צריך כלום פי' שום דבר ושום תיקון והא דאמר ולא כלום על זה אמר להן תנא צורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן כלומר שאין צריך שיהיה כ"כ עבים שיצטרך לעשות בקנים שבשני צדי המבוי היכר ציר והשתא מיושב בטוב המנהג של נרבונא:

ויכול להיות שגם זאת היתה סברת האלפסי שדלג דברי ר"ל ותמהתי מה היתה סברת אלפסי שדלג דברי ר"ל ולא דלג דברי רב חסדא שאמר צ"ה שאמרו צריכה שתהא בריאה כדי לעמוד בה דלת ואפילו דלת של קשין ואע"פ שדלת של קשין הוא קל מאד מ"מ חומרא היא ועל זה תמהתי למה לא נאמר דלא אמר כלום קאי אכל מה דלעיל. והשיב הר"ר אברהם בר' דוד דלקרטיא' דודאי סברא שההיא דלא יהא קאי לדברי רב חסדא דהא אינו מצריך שום דבר חדש ושום תיקון בצורת פתח ואינו אומר כי אם שתהא בריאה וזהו סברא טובה שתהא בריאה קצת כמו שאמרו במתני' לגבי קורה. אך ר"ל שצריך בצורת פתח תיקון מדבר חדש שיעשה בצורת פתח היכר ציר וזה לא מועיל ולא מוריד בצ"ה עצמו ומש"ה סברא הוא לומר דמה שאמר אח"כ לא אמר כלום קאי עלה לומר דאותו תיקון אינו צריך כיון דאינו לא מעלה ולא מוריד בצ"ה עצמו ומש"ה י"ל דזהו סברת האלפסי שדלג דברי ר"ל ולא דברי רב חסדא:

והרא"ש ז"ל כתב רב אלפס לא הביא הך מימרא דריש לקיש ותמה עליו רבינו מאיר ז"ל למה השמיטה דהא ליכא מאן דפליג עלה ודחק לפרש הסוגיא כדי לקיים דבריו שלא יהא צריך היכר ציר ופי' אשכחיה רב אחא בריה דרבא לתלמידי דרב אשי אמר תנא מר מידי בצ"ה כלומר וכי הוא מצריך היכר ציר או לא א"ל לא אמר ולא כלום ולא הוסיף מאומה על צ"ה אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אמר להו תנא צורת הפתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן הביא ראיה לדבריהם שאין צריך היכר ציר מדלא מצריך בברייתא היכר ציר ואח"כ כתב ומיהו אין הלשון משמע כן דאם כן ה"ל למימר תניא דמסייע לכו ועוד לא אמר ולא כלום לא משמע הכי ואדרבה נראה דה"פ אמר מר מידי בצ"ה כלומר אם בא שום חידוש אמרו ליה לא אמר שום חידוש אמר להם אני אומר לכם דבר חידוש תנא צ"ה וכו' וקנה על גביהן דאין צריך קורה רחבה טפח על גביהן אלא קנה משהו בעלמא ובלבד שלא יהא ניטל ברוח ושתהא בריאה שיכולה לעמוד בה דלת של קשין והיכר ציר נמי בעינן כדר"ל משום רבי ינאי דליכא מאן דפליג עלה כל זה מדברי ר"מ ז"ל וראיתי בירושלמי דפליגי רבי יוחנן ור"ל רבי יוחנן לא מצריך היכר ציר ור"ל מצריך היכר ציר ושמא על דא סמך רב אלפס ז"ל ולא הביא הא דהיכר ציר ומיהו ר"ל משמיה דרבי ינאי אמר שהיה רבו של רבי יוחנן והלכה כרבי ינאי:

דף ג.

ר"ח פסק דמבוי פחות מד' אין צריך תיקון כיון דלישנא קמא סבר שמואל כרב אחלי ומפליג בין מבוי לחצר הלכה כההיא לישנא דבשל סופרים הלך אחר המיקל. ואע"ג דפליגי נמי תנאי בהאי לקמן נראה דהלכתא כמ"ד אין צריך דאי הלכת' צריך אמאי דחיק תלמודא לאוקומי לשמואל דלא כהלכתא כרב אחלי ומיי' כתב מבוי פחות משלשה טפחים אין צריך תיקון. והרא"ש והראב"ד הסכימו לדעת ר"מ ז"ל:

דף ג:

לשון ריא"ז

ואע"פ שהיה ארכו יותר על רחבו צריך שיהו שתי חצירות פתוחות לתוכו או יותר וכל חצר פתוחין לו שני בתים או יותר ואם אין בתי' פתוחו' לחצירות וחצירות פתוחות למבוי בענין זה אינו נדון כמבוי והרי הוא כחצר שצריך פס ארבעה מרוח אחת פס כל שהוא משתי רוחות אף על פי שהיה המבוי קצר ואין פתחו רחב ד' טפחים אין צריך תיקון לחי או קורה כמבואר בקונטרס הראיו':

והטור כתב דמעמידי קורה א"צ שיהיו חזקי' רק כדי לקבלה ולא כדי לקבל אותה וחצי לבינה ומיי' וסמ"ג כרבינו :

לשון ריא"ז

קורה זו צריכה שתהיה רחבה טפח וי"א שצריכה שתהיה בריאה כדי לקבל אריח שהיא חצי לבנה והלבנה היא ג' טפחים על ג' טפחים ואם היתה רחבה ד' אע"פ שאינה בריאה כדי לקבל אריח הרי זו כשרה היתה הקורה מונחת ע"ג יתדות אע"פ שאין היתדות בריאים כדי לקבל קורה ואריח הרי זו כשרה:

ור"ת כ' דלית הלכתא כרבי יוסי דסבר כאבוה דאית ליה רואין ולית הלכתא כאבוה ומה שהביאה רבינו לסיום הברייתא הביאה ולא להלכתא:

מיי' פליג על זה וכתב אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה כאילו היא למעלה עד שיהו זו אצל זו ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מעשרים והתחתונה למטה מעשרה ולא יהו ביניהן ג' טפחי' כשרואין אותה כאילו הוא בשוה שיהו זו בצד זו והרא"ש וטור ומהר"ם כרבינו:

לשון ריא"ז

וכן אם היו שתי קורות אחת למעלה ואחת למטה רואין את העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאילו היא למעלה והרי יש בשתיהן רחב טפח ושתיהן ראויות לקבל אריח

והוא שאין בין זו לזו ג' טפחים כמבואר בקונטרס הראיות ובלבד שלא יהא אחת מהן למעלה מעשרים או למטה מי' טפחים:

דף ד.

כתב רבינו מאיר ז"ל אע"ג דרבנן פליגי עליה דר' יהודה בהיתה של קש ושל קנים בהא דעגולה ועקומה מודו רבנן דאמרי רואין מדפריך אעקומה פשיטא ומשני קמ"ל כדרבי זירא אלמא דהכי הלכתא כיון דאתיא לאשמועינן הך דרבי זירא:

וכתב הרא"ש ועוד נראה לי להביא ראיה לדבריו מדפריך אהיתה של קש מאי קמ"ל היינו הך ואעקומה פריך פשיטא אלמא אפילו רבנן מודו בה ומילתא דפשיטא היא לכו"ע ואעגולה פריך הא תו למה לי דפשוטה ההיא כמו עקומה:

לשון ריא"ז

שאם הגביהו מן הקרקע ג' טפחים או שהפליגו מן הכותל ג' טפחים לא עשה כלום ונראה בעיני שאם היה הלחי רחב יותר מג' אע"פ שהפליגו מן הכותל ג' טפחים הואיל והיה עומד מרובה על הפרוץ מותר כמבואר בקונטרס הראיות:

כ' הרשב"א דקורה שהיא (משופע) [משוכה] למטה מי"ט פסולה דכיון שיש שיעור מחיצה נפקא מתורת קורה ומחיצה אין כאן דהוי' מחיצה שהגדיי' בוקעין בה וליתא דכתב הרא"ש דהכא דוקא אומר קורה אין כאן משום דמכסיא ואינה נראית וסוברים דמחצלת המבוי ניתר אבל כשהקורה נראית בשביל גודלה לא נפקא מתורת קורה:

ואם עשה צורת פתח אפילו לפרצה יתירה מעשר מותר וכתב מיי' ובלבד שיהיה עומד מרובה על הפרוץ והר"י פי' אפי' לא נעיץ אלא ד' קונדיסין בד' רוחות ועשה צורת פתח על גביהן שרי והני מילי בחצר ובמבוי שיש בהן דיורין אבל בבקעה שבא לעשות היקף לטלטל בתוכו לא מהני:

לשון ריא"ז

היה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות כגון שהיו ב' אמות מכאן וב' אמות מכאן ושלש אמות פרוץ ביניהם אין מצרפין העומד שהוא מכאן ומכאן לבטל הפרוץ שביניהם אלא הואיל והפרוץ רבה על העומד שבצדו הרי הוא מבטלו וכן אם היתה פרצה יותר מי' אמות אוסרת כל ההיקף אע"פ שהיה עומד מרובה על הפרוץ ואין שם פרצה אתרת ואם עשה לה צורת פתח הרי זו מותרת:

דף ד:

ירושלמי אין הכותי משלים בשיירא וכתב המיי' דגם הקטן ישראל אינו משלים בשיירא:

לשון ריא"ז

ולא התירו מחיצות הללו של שתי בלא ערב כגון הקנים או של ערב בלא שתי כגון החבלים אלא לשיירא שהן ג' בני אדם ורשאי להקיף לפי רוב בהמותיהם ולפי רוב כליהם ואפי' אם היו צריכין לבית כור ומטלטלין בכל ההיקף ובלבד שלא יהיה שם בית סאתים שאינו צריך להם הרי זה אוסר כל ההיקף ואסורים לטלטל אפי' במקום שצריכין. היו א' או ב' לא התירו להם לטלטל במחיצות הללו אלא בבית סאתים בלבד שהם שבעים אמה וארבעה טפחים ואפי' אם הוצרכו לבית כור לרוב בהמותיהם ולרוב כליהן לא התירו להם אלא בבית סאתים בלבד בין בעיר בין בשדה ואם היו מחיצות שלימות אף ליחיד התירו כל צורכו ואפילו היה שם בית סאתים פנוי:

דף ה.

מיי' וסמ"ג פליגי עם רבינו וכתבו דתחומין עד י"ב מיל הם דאורייתא ולוקין עליהם למהלך טפי מי"ב מיל ומדברי רבינו משמע דאין שיעור לתחומין דאורייתא וכתב הטור או"ח סימן שצ"ז ואינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא:

לשון ריא"ז

וכן פטורין בני המחנה מלערב בין עירובי תחומין בין עירובי חצירות שאף עירובי תחומין אינן אלא מדברי סופרים כמו שביאר מז"ה:

דף ה:

לשון ריא"ז

וכן בכל מקום שאדם משקה בהמתו ברה"י צריך שתהא ראשה ורובה בפנים ואם אין ראשה ורובה בפנים אסור שמא ימשך אחריה ויוציא הכלי בידו לרה"ר בד"א כשהיה אוחז בכלי ולא היה אוחז בבהמה אבל כשהיה אוחז בכלי והיה אוחז בבהמה אע"פ שאין ראשה ורובה בפנים מותר שהרי אינה יכולה לימשך בחוץ שהרי הוא אוחז בה ואם היה גדול שצוארה ארוך אע"פ שהוא אוחז בהצריך שיהיה ראשו ורובו מבפנים במבואר בקונטרס הראיו':

דף ו.

לשון ריא"ז

לא התירו פסי ביראות לא בחוצה לארץ ולא בבבל לפי שבחוץ לארץ אין שם רוב ישיבות ואין התלמידים בדרכים כדרך עולי רגלים ובבבל אף על פי שיש שם רוב ישיבות והתלמידים מצויין בדרכי' כדרך עולי רגלים הרי יש שם רוב מעיינות מים מצויין בכל מקום ואין צריכין לפסין אבל בארץ ישראל שהיו שם רוב ישיבות באותן הימים התלמידים מצויין בדרכים כדרך עולי רגלים ואין שם רוב מים התירו להם פסים כדרך שהתירו לעולי רגלים:

דף ו:

לשון ריא"ז

מחיצות הקרפף שלא נעשו לשם דירה וטח אותם כולם מבפנים לשם דירה הרי נעשה הטיח הזה מחיצה לדירה ואע"פ שאינו יכול לעמוד בפני עצמו בלא הכתלים הואיל והכתלים מעמידין אותו הרי הוא מחיצה לעצמו ומתיר את כל הקרפף כמו שביאר מז"ה: מחיצה הראויה לשם דירה צריכה שתהיה קיימא ועשויה להניח שם לעולם אבל אם עשה מחיצה לפי שעה לצניעות בעלמא כגון שעשה מחיצות בקני' קנה קנה פחות מג' וכיוצא בזה שהיא מחיצה עראי להניח שם אדם חפציו לצורך וכן מחיצת הבנאים שחוצבין האבנים ועושין להן מחיצה לפי שעה לצניעות או להגן עליהן מפני החמה אין מחיצה זו מועלת לשם דירה להתיר קרפף שלא הוקף לדירה אבל מחיצה היא לטלטל בה בשבת אם היה ההיקף פחות מבית סאתים כמבואר בקונטרס הראיו':

דף ז.

כתב הרא"ש ז"ל צ"ע אם קרפף פחות מבית סאתים שלא הוקף לדירה אם דינו כבית סאתים ויהא אסור לטלטל ממנו לחצר לרבנן דר"ש ולר"ש דקי"ל כוותיה יהא אסור לטלטל ממנו לבית דסביר' ליה כולן רשות אחת לכלים ששבתו בתוכו ולא לכלים ששבתו בתוך הבית ולכאורה משמע שדינם שוה דאל"כ היינו צריכים לומר דפליגי רבי שמעון ורבנן בבית סאתים מצומצם דיותר מבית סאתים לכ"ע אפי' בתוכו אסור לטלטל יותר מד' אמות ובפחות מכאן שרי אף לבית ומיהו איכא למימר דדין בית סאתים נוהג עד שיהיה פחות מבית סאתים אמה כי היכי דאמר לר"א שלא יהא ארכה יותר על רחבה אמה אחת ולא קפיד אם ארכה יותר על רחבה מעט עד שיגיע באמה לאמה אחת ה"נ

לא נפיק מדין בית סאתים עד שיפחות אמה והשתא לא הוי פלוגתייהו בבית סאתים מצומצם ואין להביא ראיה להתיר מדמפליג הכא בין פחות מבית סאתי' לבית סאתים דשאני הכא כיון דמיעוטו נזרע בפחות מבית סאתים לא חשיב ובטיל ובית סאתים דחשיב לא בטיל אבל נזרע רובא אפילו פחות מבית סאתים איכא למימר דאסור:

לשון ריא"ז

פרץ בו אמה וגדרה לשם דירה ואח"כ פרץ עוד אמה וגדרה עד שהשלימה ליתר מי' ה"ז מותר. מעשה שהיה קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה והיה פתוח לו מצדו האחד מבוי של עיר שהיה סתום מג' צדדיו ודופן רביעי פתוח כולו לקרפף ומצדו האחר היה פתוח לו שביל של כרמים וראש השביל כלה על שפת הנהר והרי הוא כמו כן סתום מג' צדדים והרי הקרפף הזה אוסר גם המבוי גם השביל מפני שהוא ככרמלית והרי הן פרוצים לכרמלית ואמרו חכמים שיעשו לחי למבוי של עיר להתיר המבוי ומתוך שהועיל הלחי הזה למבוי הועיל ג"כ לקרפף אם רוצים להשתמש בו לדירה והרי הוא כמחיצה שנעשית לשם דירה והואיל שהותר הקרפף הותר ג"כ השביל:

דף ז:

לשון ריא"ז

מערבין לכהן בבית הקברות שהרי יכול ליכנס שם ולטול עירובו ע"י שידה תיבה ומגדל שהן כלי עץ גדולים שאינן ראויין להטלטל מלאים וריקנין ואינן מקבלין טומאה וחוצצין בפני הטומאה כמבואר בקונטרס הראיות ואע"פ שהקבר אסור בהנאה ואסור לאדם להביא בו חפציו דעירוב אינו אלא לדבר מצוה והמצות לא נתנו לישראל ליהנות בהן. כתב רש"י ז"ל דרבי יהודה ות"ק דיליה סברי כסומכוס דאמר מידי דחזי ליה למיכלי' בההיא שעתא בעינן ולי נראה דאין זה תלוי במחלוקת סומכוס ורבנן דלא פליגי אלא בהא דסומכוס סברי מידי דחזי ליה למיכל בעינן ורבנן סברי כיון דחזי לאינשי דעלמא מערבין לו בה אבל לכו"ע בעינן שיוכל המערב להגיע לעירובו ובע"א לא קנה שביתה ולית הלכתא כסומכוס ואע"ג דסתם משנה דמס' כלאים כותיה משום דב"ה סברי כרבנן וכן רב הונא דאמר שבועה שלא אוכל ככר זו מערבין לו בה והא דתנן במתניתין והכהנים בחלה ובתרומה לא הוי כמחלוקת ואח"כ סתם דהוא הדין לישראל נמי אלא אורחא דמילתיה נקט כהנים שתרומה וחלה מצויה להם ועוד דהך משנה נמי שנויה בפ' כל שעה והתם דוקא כהנים וההיא לישנא תנא נמי הכא וכתב רמז"ל דלית הלכתא כרבי יהודה דאף על גב דאמר שמואל לקמן בפרק כל גגות בכל מקום שאמר רבי יהודה

בעירובין הלכה כמותו ועוד אמר בפרק מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירובין ואפילו יחיד במקום רבים בהא לית הלכתא כוותיה דכיון דתליא פלוגתא בפלוגתא דרבי ורבי יוסי ברבי יהודה דר' דמטמא קסבר אהל זרוק לא שמיה אהל וקי"ל הלכה כרבי מחבירו:

לשון ריא"ז

החומץ שיעורו כדי לטבל בו ירק הנאכל בב' סעודות של פת והוא רביעית הלוג כמבואר בקונטרס הראיות בפרק הדר:

דף ח.

ונראה בעיני שלא שלא אמרו לערב בתרומה טהורה אלאבזמן שהיתה טהרה בישראל שהיה להן אפר הפרה והיו מטהרין טמאי מתים שבישראל אבל בזמן הזה לא ימצא בהן טהור ואין תרומה טהורה ראויה לשום אדם ואע"פ שהיו פירות שלא הוכשרו במים ואינן מקבלין טומאה הואיל ואין בה היתר לשום אדם אין מערבין בה:

לשון ריא"ז

ואפילו שלח לו עירובו ע"י הקוף וראה שהקוף הוליכו אצלו הרי זה סומך על אותו שיערב הואיל ועשאו שליח וכן בכל דבר שהוא מדברי סופרים ראוי לאדם לסמוך על שלוחו ואע"פ שלא הודיעו השליח שעשה שליחותו אומרים חזקה ששליח עושה שליחותו אבל בדבר שהוא מן התורה כמו אם אמר לשלוחו לעשר לו פירותיו אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו ואין סומך עליו עד שיודיענו שעשה שליחותו:

רבינו שמשון הזקן פסק כרב ששת דאמר בין בשל תורה בין בשל סופרים קי"ל חזקה ששליח עוש' שליחותו לפי שכתוב בתשובות הגאונים דהלכתא כרב ששת באיסורי ור"ת ז"ל פסק כרב נחמן דדוקא בשל סופרים חזקה שליח עושה שליחותו ולא בשל תורה והביא ראיה מפרק התקבל גבי בעל אמר לגירושין וכו' דקאמרת דחזקה שליח עושה שליחותו דאמר ר' יצחק ב"ר יוסף האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם ה"מ לחומרא אבל לקולא לא אלמא לא אמרי' בשל תורה חזקה שליח עושה שליחותו לקולא ועוד ראיה מדמסיק פ"ק דחולין גבי האומר לשלוחו צא ושחוט לי צא ותרום לי דכ"ע אין חזקה שליח עושה שליחותו אע"ג דהתם אליבא דר"נ קאמר מ"מ כיון דסלקא שמעתתא הכי וגם ההוא דבעו מיניה קבליה מיניה ש"מ דהכי הלכתא ועוד ראיה מרב שמעיה דאמר למלתי' בסמוך חזקה אין ב"ד של כהנים וכו' כדי לתרץ דברי רב נחמן אלמא סבירא ליה כוותיה ונ"ל שאין ראיה מההיא דגיטי' ודחולין דרב

ששת לא קאמר דחזקה שליח עושה שליחותו אלא במקו' שיש לשליח לחוש אם לא יעשה שליחותו יבא המשלח לידי מכשול עבירה במה שסומך עליו שיעשה שליחותו. הלכך אין השליח חושש ליתן הגט וההיא דחולין נמי אין השליח חושש לשחוט ולתרום כי אם לא ישחוט אין מכשול וכן אם לא ימצא התרומה אצל הכרי ידע המשלח שאינו תרום ורב שמעיה איכא למימר דלא אמר למילתיה ליתן טעם למה האשה סומכת על הכהנים אלא ליתן טעם לדברי רב דאמר בפסחים פרק האשה אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אע"פ שמקוה לפניו משום דמחוסר מעשה דדילמא פשע ולא טביל אבל שוחטין וזורקין על מחוסר כפורים אע"ג דמחוסר מעשה דאייתי עלה הא דרב שמעיה כיון שנדחו ראיותיו אין אנו צריכין לסתור כלל של הגאונים ז"ל:

דף ח:

וכן בבור שהוא עמוק עשרה ורוחב ד' טפחי' שהוא רה"י הרי זה אין עירובו עירוב שהרי הוא ברה"ר ועירובו ברה"י ואינו יכול ליטלו משם אפילו בין השמשות לפי שאיסורו איסור תורה בד"א כשהיה עירובו רחוק ממקום [שביתתו ד'] אמות אבל אם היה עירובו בתוך ד' אמותיו אע"פ שהוא ברה"ר ועירובו ברה"י שאינו יכול ליטלו משם בין השמשות הואיל והוא בתוך ד' אמותיו הרי כל ד' אמות של מקום שביתתו עשו אותו חכמי' אצלו כמו בית א' והרי הוא ועירובו עומדים בבית אחד ובמקום אחד ועירובו עירוב אף על פי שאסרו לטלטלו וכן אם נתן עירוב בעיבורה של עיר שהוא מקום יישוב בתים אע"פ שהיה עירובו ברשות היחיד והוא ברשות הרבים והיה עירובו חוץ לד' אמות הואיל והוא ועירובו בתוך עיבורה של עיר הקילו בה חכמים לענין שביתתו ועשו כל עיבורה של עיר כאילו הכל אחד וכאילו כולו רה"י והרי הוא ועירובו ברה"י ועירובו עירוב ואע"פ שאסור ליטלו ממקום שביתתו והוא שלא היה עירובו רחוק ממקום שביתתו הרבה אלא כדי שיעמוד בתוך ארבע אמותיו ופושט ידו ומקלו אצל עירובו שיכול להביאו אצלו אם היה עומד במקום שהוא מותר ליטלו משם כמו שביאר מז"ה:

והיכא שנתנו בראש הקורה גבוה י' איכא מ"ד שצריך שתהיה רחבה ד' דכל למעלה מי' בעינן שיהיה העירוב מונח ע"ג מקום ד' ואתיא כר' יהודה. וכתב רבי' מאיר לא ידענא הלכתא כמאן דהא רבנן פליגי עליה בתוספתא דקתני נתנו על גבי קורה שגבוהה עשרה טפחים עירובו עירוב ורבי יהודה אומר אם היתה רחבה ד' עירובו עירוב וקי"ל כל מקום שאמר ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו אפילו אי רבים פליגי עליה דעיקר ההיא מילתא דפסיק כרבי יהודה איתמר לקמן בפרק כל גגות והתם רבים פליגי עליה וליכא למימר

דוקא במתניתין אבל בברייתא לא דמי קאמר במשנתנו בכל מקום קאמר וכה"ג פריך פ' בתרא דכתובות גבי כל מקום שאמר רבי רואה אני את דברי אדמון וכו' ואיכא נמי למימר דילמא הלכה כרבנן דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב דאפילו יחיד לגבי רבים כדאמר בפרק מי שהוציאוהו כל שכן רבים לגבי יחיד. ונראה לי דהלכה כרבנן דההיא פיסקא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ריב"ל אמרה לקמן פרק מי שהוציאוהו ופליג אשמואל דאמר כל מקום שאמר ר' יהודה בעירובין הלכה כמותו. ולקמן נמי פ' מי שהוציאוהו גבי ג' חצירות הפתוחות זו לזו ס"ל לשמואל כרבי יהודה דאמר שלשתן אסורות ולית הלכתא כוותיה דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב הלכה כריב"ל לגבי שמואל דהא קי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי ורב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ור' יוחנן וריב"ל הלכה כריב"ל כמו שפסק ר"ת ז"ל מההיא דמגילה בפרק בני העיר בפלוגתא דבית הכנסת אם מותר לעשות בית המדרש וכל שכן דהלכתא כוותיה לגבי שמואל ועוד הואיל וסתם לן תנא דמתני' כרבנן ולא הביא דברי ר' יהודה במתניתין כלל תדע דאמאי דחיק לאוקמי מתני' בדוחק גדול בנופו נוטה חוץ לד"א וכגון דהדר זקיף לוקמה כרבי יהודה ובאילן שאין בנופו רחב ארבע ולהכי למעלה מעשרה אין עירובו עירוב דבעינן עירוב ע"ג מקום ד' ולמטה מי' לא בעינן מקום ד' הילכך נראה דלא מיתוקמא מתני' כר' יהודה משום דקתני סיפא נתנו ע"ג קנה אפילו גבוה מאה אמה ה"ז עירוב וסתם קנה משמע אפילו כל שהוא ודלא כרש"י שפי' שהוא רחב ד' וכיון דסתם מתני' דלא כוותיה נראה דלית הלכתא כוותיה ואע"ג דרבי ס"ל כוותיה לית הלכתא כרבי מחביריו ע"כ לשון ר"מ ז"ל:

לשון ריא"ז

ואם היה הקנה תלוש ונעוץ בקרקע הרי זה עירובו עירוב שיכול ליטלו משם כשירצה והוא שיהיה ע"ג הקנה מקום שהוא ד' טפחים כגון שהניח עליו כלי רחב וכיוצא בו שכל המניח עירוב למטה מי' אין צריך להניחו ע"ג מקום ד'. הקנים הרכים ביותר שהן דומין לירק הרי הן כירק ומותר להשתמש בהן בשבת ומותר לכובשן כדי לישב עליהן והרי הן כלאים בכרם שדינם כירק לכל דבר:

לשון ריא"ז

ואם היה מגדל של עץ המטלטל ויכול להטותו ולהגיע ראשו ברה"ר הרי זה רואין אותו כאילו הוא ועירובו ברה"ר והוא שאינו מתרחק ד"א ממקום שביתתו אם יטה אותו לרה"ר וכן אם היה שם חבל שיכול לקשור בו עירובו שהוא כאויר רה"ר והוא עומד

למעלה ברה"י וראש החבל בידו ה"ז עירובו עירוב שהרי יכול למושכו אצלו בענין זה שאינו אסור אלא מדברי סופרים הואיל וראש החבל בידו והתירו אצל עירוב איסור של סופרים בבין השמשות שהוא זמן קניית העירוב לפי שבין השמשות אין שבת ודאי אלא ספק הוא:

דף ט.

לשון ריא"ז

וכן אם הניח עירובו במקום המשתמר ואומר הריני מערב עירוב זה לכל השבתות של כל השנה כשארצה שיקנה לי עירוב יקנה לי וכשארצה שלא יקנה לא יקנה הרי זה תנאו קיים ואע"פ שלא גלה דעתו מבעו"י יכול לגלות דעתו בשבת ואומר בשבת זו רציתי שיקנה לי עירובי או שלא יקנה ועושה בכל שבת כרצונו:

דף י.

לשון ריא"ז

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון אסורה בשני ששניהם כיום א' הן שני יו"ט של פסח ושני יו"ט של עצרת ושני ימים טובים של סוכות הן נקראים שני ימים טובים של גליות לפי שלא היו עושין אותם שני ימים טובים אלא בגולה שלא היו יודעים מתי הוקבע החדש בירושלים אבל בירושלים לא היו עושין אלא יום אחד ואינן דומין לשני ימים טובים של ר"ה שאף בירושלים היו עושין פעמים שתי ימים שאם לא באו עדים להעיד עדות החדש ביום שלשים לאלול היו נוהגים בו היום קדש ולמחר קדש לפיכך ב' י"ט של ר"ה הן קדושה אחת וכיום א' הן דומין וכל האסור ביו"ט ראשון אסור ביו"ט שני כמו שבארנו אבל שני י"ט של גליות ביצה שנולדה ביו"ט ראשון מותרת בשני וכן חיות ועופו' ודגים הנצודים בראשון מותרים בשני לפי שאחד מהן הוא חול ואין אנו עושין שניהם יו"ט אלא מספק וצריך להמתין בערב שני עד כדי שיהיו נצודין לאחר חשיכה וכן ירק הנתלש ביו"ט ראשון מותר ביו"ט שני וצריך להמתין לו בערב שני עד כדי שיתעסקו בו לתולשו ולהביאו:

דף י:

נראה דדוקא הבא בשביל ישראל זה הוא דמותר לישראל אחר אבל הבא בשביל היהודים דרך כלל אסור לכולם לקחת ממנו דאין כאן לומר בא בשביל ישראל זה דוקא דלכולם איכא למימר שהובא בשבילן:

ב"ה כתב כיון שאומר יום הזכרון הזה אצ"ל ר"ח הזה שבכלל יום הזכרון הוא ואם בא לומר מוספי החדש והזכרון כולל אותם בכלל הזכרון ואומר את מוסף יום הזכרון הזה נעשה ונקריב לפניך כאמור ובחדש השביעי וגו' ובראשי חדשיכם ואצ"ל יום ר"ח הזה ורב עמרם כתב שאין אומרים רק עולת החדש ומנחתה ושני תמידין כהלכתן וגדולי מגנצא הנהיגו שאין להזכיר ר"ח כלל ואפילו מלבד עולת החדש ומנחתה אין לומר וכן פי' בערוך איזה חג שהחדש מתכסה בו שאין אומרים ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא בזולתה פי' לא במוסף ולא בבקר כשקורין פרשת הקרבנות שיש מקומות שקורין בר"ח בבקר לאחר שקראו פרשת התמיד ובראשי חדשיכם כמו שאומר בשבת וביום השבת וכן כתבו מקצת הגאונים שא"ל ובראשי חדשיכם שחרית בר"ה כי היכי דלא לזלזלו במועדות שאם יאמר אותו בשני יאמר דשני עיקר כמו בשאר ר"ח של כל השנה אבל ריב"א כתב שיש לאומרו בשני כמו בראשון כמו שאומרים בשני ובחדש השני באחד לחדש ה"נ אמרינן ובראשי חדשיכם דהיינו ר"ח היינו אחד לחדש. הרא"ש ז"ל היה נוהג לומר במוסף פסוקי הקרבנות כמו ר"ח:

לשון ריא"ז

אחד ר"ה ואחד שאר יו"ט צריך לברך זמן שהיא ברכת שהחיינו בקדוש היום ואם לא בירך ביום ראשון מברך ביום ב' או באחד משאר ימים כשיזכור ואפי' אם אין לו כוס של יין בשעת הקידוש מברך זמן בלא כוס שהרי אפי' אם בירך זמן מבעו"י אסור לו לשתות וכן המתפלל של שבת בע"ש נאסר בעשיית מלאכה שכבר קבל עליו השבת והמוהל ביום הכפורים מברך בלא כוס שאם יברך על היין יברך ברכה לבטלה ואין ראוי ליתנו לקטן שמא ירגיל בו כשיגדיל. וי"א שמברכין על כוס ומניחין אותו לאמו של תינוק לאחר חשיכה ואינו נראה בעיני שהרי אמרו המברך צריך שיטעום ואין להמתין עד הלילה. המתענה בע"ש משלים תעניתו עד הלילה וכן תשעה באב שחל להיות בא' בשבת מתחיל תעניתו מן השבת לפי שאסור לו לאכול בין השמשות:

נראה מל' התלמוד דאין חיוב שהחיינו על הפירות המתחדשות משנה לשנה מדקאמר רשות לא מב"ל משמע דרב יהודה דא"ל אנא אקרא חדתי נמי אמינא זמן דרשות קאמר ליה ולא משום חיובא וכיון שהוא רשות אין שום עונש למי שלא בירך ואולם הדבר

צ"ע אם הוא רשות או לאו ואי רשות הוא נפטור וכתב סמג כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר ולולב וסוכה ומקרא מגילה ונר חנוכה וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצויה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן כגון פדיון הבן מברך עליה שהחיינו אבל מילה היא יותר תדירה וגם אין לה עת קבוע משנה לשנה לפיכך אין מברכין עליה שהחיינו ומיי' פ"ג דמילה פליג על זה ואומר דמברכין:

פי' מיי' דהני ד' אמות תחילתן ממקום שהוא עומד בו לפיכך כיון שיצא חוץ לתחומו אמה או יותר ישב במקומו ואין לו להלך אלא בד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ וסמ"ג כתב בשם ר"י דפי' לא יכנס ר"ל להיות כאילו לא יצא אבל ד' אמות יש לו כשאר יוצא חוץ לתחום ומותר ליכנס בתוך תחומו האחד עד ד' אמותיו וכן הטור כסמג ופליג סמג עם מיי' בזה:

דף יא.

והיכא שיצא לדעת וחזר לדעת כתב רבינו מאיר דכל העיר היא לו כד' אמות ומהלך את כולה כיון ששבת בה בה"ש ומדקדק מהא דקאמ' תנינא הוציאוהו נכרים והחזירוהו הוא כאילו לא יצא אבל יצא לדעת והחזירוהו נכרים לא מ"ד לצדדין קתני וכו' וא"ת דאי כל העיר לו כארבע אמות הוה ליה לשנויי דאצטריך ליה לשמואל לאשמועינן דיצא לדעת והחזירוהו נכרים לעירו דאין לו אלא ד"א בעיר ואי ממתני' ה"א הוציאוהו נכרי' והחזירוהו הוא דכאילו לא יצא ויש לו כל העיר כולה ואלפי' אמה לכל רוח הא יצא לדעת וחזר לדעת אין לו אלפים אמה לכל רוח מיהו כל העיר כולה שלו דכולה כד' אמות ולהכי אצטריך שמואל לאשמועינן דאין לו אלא ד"א בעירו ומדלא משני הכי ש"מ דכל כה"ג יש לו כל העיר כולה ולהכי פריך שפיר אי הכי מאי קמ"ל שמואל אי הא קמ"ל שהוא מפסיד אלפים אמה לכל רוח מדיוקא דמתני' שמעינן לה ואין לדחות ולומר לעולם אין ד"א בעירו והא דלא משני הכי משום דהא נמי ממתני' שמעינן לה דכיון דדייקנה דהחזירוהו נכרים הוא דכאילו לא יצא לדעת הא יצא לדעת וחזר לדעת לא וכיון דהפסיק תחומו חשבינן ליה כאילו לא שבת בכאן א"כ גם העיר לא תהא לו כד"א זה אינו שהרי בספינ' מודה שמואל שהלכה כר"ג דמהלך את כולה הואיל ושבת מחיצותיה ואעפ"כ אין לו חוצה לה אלפים אמה לכל רוח וא"כ הכי נמי אי לא דאשמועינן שמואל ה"א הכי ביצא לדעת וחוזר לדעת ונהי דיש לחלק בין ספינה ובין יצא לדעת וחזר לדעת מ"מ לא הוה לאקשויי מאי קמ"ל דהא מדיוקא דמתני' לא שמעינן לה:

ולא יערים כדי שיכנס בתוך התחום. וצרכיו דאמרינן דוקא גדולים ולא קטנים כך כ' הרא"ש והר"י ברצלוני ור"ח כתב אפילו לקטנים וכ' הטור דמותר לצאת עד שימצא מקום צנוע אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם ויתרחק ממקום שנפנה עד שכלה הריח ושם יש לו ד"א אם בהתרחקו מן הריח נכנס בתחומו כאילו לא יצא:

לשון ריא"ז

מי שהוציאוהו חוץ [נ"א לתחומו] למקומו אע"פ שאין לו אלא ד"א אם הוצרך לנקביו הולך למקום הצנוע לו ואע"פ שהוא חוץ לד"א לפי שגדול כבוד הבריו' שדוח' את ל"ת שבתורה כגון לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך וגו' כמבואר בקונטרס הראיות. אם הי' פקח אינו מתרחק מתחומו אלא נכנס לתוך תחומו כשבא לבדוק עצמו והרי הוא כאילו לא יצא מתחומו הואיל ובהיתר נכנס:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאע"פ שהעיר אינה מעורבת או שאינה מוקפת מחיצות שהיא ככרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' הואיל ויש בה ישוב בתים שהן לדירה הרי היא כולה כד"א וכן עבורה של עיר שהן בתים שהן חוץ לעיר כל אותו הישוב כד' אמות הוא ויכול להלך בכולו כמבואר בקונטרס הראיות:

דף יא:

וכתב סמג וצריך להתיישב בנכנס בספינה לדעת בשבת ומפליגה חוץ לתחום אם מותר להלך כולה או אם אין לו אלא ד"א וכבר כתבתי לעיל בשם ר"י שמותר להלך את כולה וכן דעת רבינו וטור:

לשון ריא"ז

והבא בספינה בשבת ונכנס הספינה בתוך הנמל שהוא תוך עבורה של עיר הרי זה רשאי לירד מן הספינה ולהלך בכל העיר שהרי בהיתר יצא חוץ לתחומו כמבואר בקונטרס הראיות ואם נכנסה הספינה בתחום העיר עד שלא קדש היום הרי זה מותר לירד מן הספינה וללין בעיר אע"פ שהיה הנמל חוץ לעבורה של עיר והרי הוא כבני העיר להיות לו אלפים אמה לכל רוח סביב העיר ואם לא נכנסה הספינה בתחום העיר עד שלא קדש היום הרי זה אסור לו לירד מן הספינה אם לא היתה בתוך עבורה של עיר שאין לו אלא ד"א הואיל והוציאתו הספינה חוץ לתחומו ומותר לו ללין בכל הספינה שכל הספינה הוא לו כד"א בין אם היתה מהלכת בין אם היתה עומדת ואפי' קפץ מספינה לספינה

בשבת עד שלא יצא חוץ לתחומו והספינה השניה הוציאתו חוץ לתחומו הרי זה מהלך את כולה ואע"פ שלא שבת תוך מחיצו' השניה בשעה שקדש היום:
תוספות שיטה ספינה הבאה מחוץ לתחום בתוך הנמל כעין נהרות שלנו אומר היה ר"י שמותר לצאת ממנו בשבת אע"ג שאינה מוקפת מחיצות דכל העיר כולה כד"א דהלכה כר"ג בדיר וסהר כמו שפסק בפנים וכמו שמוכיח בדברי מברכתא ועוד דמהלך כל העיר כד"א וחוצה לה אלפים ואע"ג שאינה מוקפת מחיצות הכי נמי לענין לטלטל בתוכן אם נתנוהו בתוכן ולהאי פי' נכרי המביא מחוץ לתחום מותר לישראל אחר בכל העיר ואפילו אינה מוקפת מחיצות דהא אין דלתותיהן נעולות ובקעי בהן רבים ואותן רבים מבטלים מחיצה ואפי' הוי ככרמלית לא הוי כארבע אמות הואיל ואתו לטלטל בתוכן ולא דמי לדיר וסהר דרשות היחיד גמור הן דמטלטל בכולן ודכרי מברכתא עיר מוקפת מחיצה הואיל ומערבין בה ורשות היחיד גמור לטלטל בכולן ועוד עיירות שלנו אין לנו כיון שאינן נעולות בלילה ואתו רבים ומבטלין מחיצתן כיון שרבים בוקעים בהם והא דאמרינן ראויות לנעול אע"פ שלא ננעלו היינו דוקא במבואות המפולשות שאין רבים בוקעים בו להדיא הלכך עירות שלנו לא הוי כארבע אמות לענין בא מחוץ לתחום ולענין פירות של נכרים הקונים שביתה שבאו מחוץ לתחום:

דף יב:

תוספות שיטה מכאן התירו וכו' לכבות הדליקה בשבת מפני שאנו דרים בין העכו"ם וכשיש דליקה באים ושוללין והורגין ולא גרע מעיר הסמוכה לספר שמחללין עליה השבת ודודי הרב הביא ראיה מפ"ק דשבת אין צרין על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם השבת ואם התחילו אין מפסיקין ואף על גב דאיכא למימר שמא יבא לידי חילול שבת משמע דאפילו להרויח ממון לא גזרינן שמא יחלל את השבת וספר לי דהר"י כשהיה בצרפת אצל ר' יהודה שירליאון נשאל לפניו שפעם א' בליל יו"כ נפל נר א' בבהכ"נ והתחיל לדלוק והוא קרא לבני הבית שיהיו מכבין אותו וגער לו רבי יהודה ואמר לו למה לא כבית בעצמך והביא לו אותם ראיות מה שכתב לעיל ויש שהיו אומרים שא"צ לקבל דין על מה שכבה כדי שלא ימנעו מלכבות:

דף יג.

נראה מכאן דדבר (הניטל) [הבא] בשבת מחוץ לתחום ולא בא בשביל ישראל מותר לטלטלו אף ע"פ שהובא מחוץ לתחום:

לשון ריא"ז

ומעשה שהביאו נכרי בעיר אחת אילים ביו"ט חוץ לתחום והתירו חכמים לטלטל אותן בכל העיר ולשחוט אותן ולאכול אותן שכל העיר הוא להן כד"א אבל להוציאן חוץ לעיר אסור לפי שחפצי הנכרי קונין שביתה במקומן וכן פירות הבאים בספינה אפילו ע"י ישראל מותרין באכילה חוץ לתחומן שהרי בהיתר באו והרי הן כאילו יצאו בשוגג:

פי' רש"י דמברכתא היתה מוקפת מחיצות וכן פי' גבי מי שהוציאוהו נכרים והוליכוהו בעיר אחרת בריש פירקא ופירש והרי היא מוקפת מחיצות משמע דלא חשיב כד"א להלך את כולה אא"כ מוקפת מחיצות דומיא דדיר וסהר ואל תתמה דהא דנקט עיר סתם ומפרשי' לה במוקפת מחיצות דע"כ הא דתניא לעיל ומותר לטלטל בכל העיר ה"נ במוקפת מחיצות איירי ואע"ג דגבי נתן עירובו בתוך עיבורה של עיר אמרינן לעיל בפרק בכל מערבין דאפילו למעלה מי' עירובו עירוב משום דמתא כמאן דמליא דמיא ופריך עלה חוץ לעיבורה נמי כיון דאמר רבא הנותן עירובו יש לו ד"א הוה ליה רה"י ורה"י עולה עד לרקיע משמע דבתוך עיבורה נמי הוי טעמא לפי שחשובה כל העיר עם עיבורה כד"א אע"פ שאין כאן מחיצות וי"ל דה"מ לשובת שם או נותן עירובו בו שיש לו אלפים אמה לכל רוח ובמקום שנותן עירובו נחשב הכל כארבע אמות אפילו מה שהוא חוץ למחיצות לענין זה דחשוב הוא ועירובו במקום אחד אפילו נתנו באילן למעלה מעשרה אבל למובא מחוץ לתחום אין חשוב כד"א להלך את כולו בלא היקף מחיצות ונראה דבעי נמי הוקף לדירה פתח ולבסוף הוקף דלא עדיף משובת באויר מחיצות דלא חשיבי לגביה כד"א אם הוא יותר מבית סאתים כדאמרינן לעיל בפ"ק דשבת בתל והוא מד"א ועד סאתים מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה ודוקא בית סאתים אבל טפי לא הואיל ולא הוקף לדירה וכן משמע בפ"ב דר"ה דהיקף מחיצה בעינן דתנן התם חצר היתה בירושלים ובית יעזק היתה נקראת ולשם כל העדים מתכנסין וכו' בראשונה לא היו זזין משם כל היום כולו משמע דאפילו בעיר לא היו הולכים ואמאי כיון שברשות באו מחוץ לתחום וכי גרע מהוציאוהו נכרים ונתנוהו בעיר אלא ודאי כדפרש"י התם דמיירי לאחר שנפרצו בה פרצות שהיתה אז ירושלים כרה"ר כדאמרינן לקמן פרק המוצא תפילין ולכך צריך ליזהר דדבר הבא מחון לתחום בשביל ישראל זה שמותר לישראל אחר או אפילו בא בשביל נכרי שלא לטלטל חוץ לד' אמות בעיר שאינה מוקפת ואפילו מוקפת מחיצה צריך שתהא מוקפת לשם דירה וכתב ר"מ ז"ל דסתם עיירות מוקפות לדירה הם דאין דרך להקיף מחיצה עד שיבנו הבתים תחלה אבל מבצרים סתמייהו הוקפו ולבסוף ישבו:

כתב הר"ז הלוי ז"ל ואע"ג דקי"ל במי שישן בדרך כר' יוחנן בן נורי שיש לו אלפים אמה לכל רוח לענין ד"א של שביתה נקטינן כרבנן ומשוינן ליה ח' על ח' ונראה בעיני דה"ה לכל ד"א שקונות לו לאדם בכל מקום כולן ח' על ח' הן והוא באמצע עכ"ל ורבינו חננאל ז"ל גורס חכמים היינו ת"ק ומפרש ת"ק דריש פרק מי שהוציאוהו נכרים דאמר אין לו אלא ארבע אמות אלמא שמעי' דכל מי שאין לו אלפים יש לו ד"א א"כ למה הוצרכו למימר יש לו ארבע אמות הוו להו למימר אין לו אלפים וממילא ידענא דיש לו ארבע אמות ונראה דמה שלא הביאה רב אלפס ז"ל משום דס"ל כת"ק דריש פרקין מדסברי ר' יהודה ור' אליעזר כוותיה:

ופירש"י שאין לו אלכסון אלא לאלכסון העולם אבל לרבוע העולם אין לו אלא ד"א ור"ת פי' שלכל צד יש לו ה' אמות וג' חומשין ומיי' חילק שבתוך ד"א מותר לנולטל מד' עד ה' אמות וג' חומשין פטור אבל אסור מכאן ואילך חייב חטאת וכתב הטור ואיני יודע למה אמר בשיעור האלכסון פטור אבל אסור כיון שנותנין האלכסון מותר בו לכתחלה. ור"ז פליג על זה ופסק שיש לו ד' אמות לכל רוח שהם שמנה על שמנה וה"מ להלך אבל לטלטל אין לו אלא ד' בכל מקום שקדש עליו היום. ומיי' כרבינו אבל כתב שד' אמות יש לו לאדם תחילתן ממקום שהוא עומד בו וסמ"ג כתב שהן לאיזה רוח שירצה וצ"ע ליישב דברי מיי':

לשון ריא"ז

היוצא חוץ לתחומו למעלה מי' טפחים כגון שהיה מהלך ע"ג גדר שהוא גבוה עשרה טפחים ואינו רחב ד' והרי הוא כמהלך באויר וראש הגדר בתוך התחום וראשו האחר חוץ לתחום או שקפץ למעלה מי' טפחים ויצא תוץ לתחומו ע"י קפיצה ודלוג וכן חזר ע"י קפיצה ודילוג הרי זה ספק בתלמוד אם יש תחומין למעלה מי' טפחים ואם לאו וספקו להקל ומותר לו לצאת ולחזור כמבואר בקונטרס הראיות:

היוצא חוץ לתחומו אין לו אלא ד"א כמו שביארנו והם ד' אמות לכל רוח שהן ח' על ח' כמבואר בקונטרס הראיות ולא נתנו לו ד' אמות לכל רוח אלא להלך בהן אבל אם בא לטלטל חפציו אין מטלטל אלא בתוך ארבע שהמעביר ד"א ברה"ר חייב:

דף יג:

וכתב רבינו מאיר ז"ל דאף לרש"י הלכתא כוותיה דרב באיסורי דסבירא ליה כרבי שמעון דמתיר הכל ואע"ג דתניא כוותיה דשמואל ה"מ במילתייהו דרבנן דאמר שמואל

דלדידהו שלשתן אסורות אבל במילתיה דרבי שמעון לא מוכח מתוך הברייתא אי כרב אי כשמואל:

ורבינו לא הביא הא דאמרינן בגמ' ואזדא שמואל לטעמיה משום דלית הלכתא כשמואל בהא דאמר אם עירבה עם שניהם אסורה עם שניהם דלרבנן אמר למילתיה וקי"ל הלכה כרבי שמעון ומיהו לשאר דברים אנו צריכין מה שחלק בין רגילה ובין שאינה רגילה:

כתב הרא"ש ז"ל הא דקתני במתני' ואמר שביתתי במקומי לאו דוקא אמר דה"ה בלא אמירה נמי הוה קני כדאמרינן לעיל בפ' בכל מערבין אבל ניעור דאיבעי למימר מצי אמר אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי ולעיל נמי תנן מי שישב ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כונתו לכך לא יכנס ומוכח בגמ' דקני שביתה גבי עובדא דר' טרפון דאמר שמא בית המדרש מובלע בתחום שלו הוה והא דקתני ואמר שביתתי במקומי משו' דבעי למיתני בסיפא זהו שאמרו העני מערב ברגליו אבל העשיר לא אע"ג דאמר שביתתי במקומי ורבי יהודה נמי דאמר אחד עני ואחד עשיר ע"כ מיירי בדאמר להכי תנא ברישא ואמר שביתתי במקומי דעשיר העומד בעירו והחשיך על התחום אינו קונה משם אלפים אמה לכל רוח אלא אם כן נתכוין לקנות שם שביתה וכה"ג אשכחן בפ"ק דבבא מציעא דתנן ראה אותן רצין אחר המציאה אחר צבי שבור ואחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי שדי זכתה לו ובלא אמירה נמי זכתה לו שדהו דאפי' גבי ארבע אמות שתקנו חכמי' שקונות לו בכל מקום קאמר התם אי תקינו ליה רבנן דליקני כי לא אמר מאי הוה והא דתניא ואמר זכתה לי שדי משום רבותא דסיפא נקט היה צבי רץ כדרכו או שהיה גוזלות מפריחין ואמר זכתה לי שדי שלא אמר כלום:

דף יד.

לשון ריא"ז

חמר שביתתי תחת האילן אם היו תחתיו של אילן ח' אמות לכל רוח או יותר הרי זה לא קנה שם שביתה שהרי שביתתו של אדם היא ד' אמות לכל רוח וזה הואיל ולא סיים מקום שביתתו בד"א שבצפונו או בדרומו ה"ז לא אמר כלום כמבואר בקונטרס הראיות:

דף יד:

לשון ריא"ז

טעה ועירב לב' רוחות שילך מקצת היום לרוח זה ומקצת היום לרוח זה או אמר לעבדיו צאו ועירבו עלי אנה שתרצו שיהי' בידי להתרחק מן העיר בשבת יותר מאלפים אמה

והאחד עירב עליו לצד צפון והאחד עירב עליו לצד דרום הואיל ואין שביתתו מסוימה לא קנה אחד מהם ושביתתו כבני עירו כמבואר בקונטרס הראיות:

אבל לא כל אדם יכול לומר שביתתי במקום פלוני שלא התירו חכמים דבר זה אלא למי שבא בדרך שהוא נחשב כעני שאינו מצוי בביתו לערב במזונו אבל מי שמצוי בביתו אינו יכול לומר שביתתי למקום פלוני אלא שולח שם עירובו או יוצא שם ברגלו בין אם הוא עני בין אם הוא עשיר כמבואר בקונטרס הראיו':

לשון ריא"ז

מי שיצא מעיר ללכת אל עיר אחרת הרחוקה מעירו עד ד' אלפים אמה שיכול לילך שם בשבת ע"י עירוב וכשבא לילך בע"ש החזירו חבירו אף על פי שלא יצא אלא כל שהוא ואפי' ירד מסולם ביתו מעלה אחת על דעת לילך לאותה העיר הרי זה כמי שהחזיק בדרך ויכול לומר שביתתי במקום פלוני הרי הוא כמי שאמר הואיל והיה מכיר בתוך התחום המסוים ודעתו לילך באותו מקום הרי גומר בלבו לקנות שם שביתה ולמחר משכים והולך והוא שהתחיל לצאת על דעת לילך באותה העיר אבל אם יצא על דעת לילך לקנות שביתה בסוף התחום ה"ז לא קנה שביתה עד שילך ברגליו וכן אם לא החזירו חבירו אלא חזר הוא מאליו או שלא התחיל לצאת כל עיקר אע"פ שחבירו החזירו אינו יכול לומר שביתתי במקום פלוני עד שילך ויקנה שם שביתה ברגליו או שישלח שם עירובו כמבואר בקונטרס הראיות:

דף טו.

כתב הטור ולרש"י צריך שיאמר שביתתי במקום פלוני:

לשון ריא"ז

מי שבא בדרך בע"ש והחשיך לו חוץ לתחום ולא אמר שביתתי למקום פלוני אם היה רחוק מן התחום יותר מט"ו אמה הרי זה כאילו שבת והרי הוא כבני העיר לפי שדרך המודדין לאחוז בחבל המדה מכאן ומתמעטת המדה אלפים אמה והולכין בעירובין להקל:

דף טו:

לשון ריא"ז

עיר העשויה כקשת שלא היה ישוב בתים אלא בקשת וכל [צ"ל וכל היתר חלל.] חלל הקשת הוא רואים אותה כאילו חוט מתוח בשני ראשי הקשת מראש זה לראש זה וכל

אותו חלל שבינתים כאילו הכל מלא בתים וחצרות ומודדים לה אלפים אמה מחוץ לחוט הקשת במה דברים אמורים כשלא היתה יותר מאלפים אמה מן החוט של קשת עד הקשת או שהי' יותר מאלפי' אמה אבל (אם) לא היה בין ראשי הקשת ד' אלפים אמה [אולי צ"ל אבל היה בין ראשי הקשת ד' אלפים אמה שאין כו' ועי' בתוס' ד"ה פחות:] שאין תחומין מובלעין זה בזה וגם היה בין הקשת עד החוט יותר מאלפים אמה הרי זו אין מודדין לה מן החוט אלא מן הקשת כמבואר בקונטרס הראיות:

דף טז.

משמע מלשון רבינו חננאל ז"ל שהיה רב הונא יכול להשמיענו דין זה בשני פגומין היוצאין מצד אחד דבעי' שיהא בינייהו פחות מד' אלפים אמה והא דלא נקיט מילתיה בשני פגומין שהוזכרו בברייתא קודם עיר עשויה כקשת משום דשני פגומין דברייתא איירי ביוצאין בשני רוחות ונראה דלרבא בריה דרבה בר רב הונא דאמר אפי' ביתר מאלפים אמה בין קשת ליתר מודדין לה מן היתר לא הוה מצי למימר למילתיה על שני פגומין דאפילו בעיר העשויה כקשת אם אין בין יתר לקשת כ"א אלפים אמה מודדין מן היתר אפילו אם יש יותר מארבעת אלפים אמה בין שני ראשי הקשת כדמפרש טעמו משום דאי בעי אייתי לה דרך בתים ואפי' לרבה דאמר אלפים ולית ליה טעמא דאי בעי אייתי:

דף טז:

רבינו לא פסק כמאן ורבינו תם כ' דהלכה כרב הונא דגדול היה ובר סמכא יותר מחייא בר רב דהוי זוטר מיניה טובא כדמוכח בפ' יש בערכין שהרי רב הונא מוכיחו והנך אמוראי דלקמן קיימי כוותיה רב אידי אמר ר' חנינא דמשני אליבא דרב הונא לאו משולשין וכו' דלחייא בר רב יכולין להיות משולשין ממש וכן אביי ורבא שקלו וטרו אליבא דהך שינויא וכן בשילהי שמעתין דא"ל רב פפא לרבא הני בני אקטיספון דמשחי תחומא מהאי גיסא דארדשי' הא קמפסקא דגלת דהוי יותר מקמ"א ושליש משמע דאי לא הוי אלא קמ"א ושליש שפיר עבדי והיינו כרב הונא והא דאחוי ליה רבה אטמהתא דשורא דמבלעי בדגלת בע' אמה ושירים היינו מאקטיספון וקרפף שלה ומארדשי' וקרפף שלה דהיינו קמ"א מאטמהת' דשורא לצד ארדשיר וכן ההיא דעושין פסין דקאמר מתוותי דמיבלען בע' אמה היינו מעיר הסמוכה לה עם קרפף דהיינו קמ"א בין הכל ועוד נראה לר' לדקדק דממה נפשך הכי הלכתא דנותנין לשתי עיירות שתי קרפיפות

דאפי' לחייא בר רב דקאמ' קרפף א' לשתיהן הא מוקי סיפא דמתני' דקתני אם יש לזו ע' אמה ושיריים וכו' כר"מ והוי מחלוקת ואחר כך סתם וא"כ אף לדידיה הלכה כר"מ וכ"כ ר"מ ז"ל הלכה כר"מ מדאמר ריב"ל הלכה כדברי המיקל אפי' יחיד כנגד רבים ועוד הביא ראי' מדמפליג רבא לעיל בין אילן העומד תוך עיבורה בין עומד חוץ לעיבורה גרסי' בירושלמי מהו ליתן עיבור לעיבור מילתיה דר"ש בן יוחאי אמר נותנין מדר"ש בן יוחי יכול אני לעשות שיהו מהלכין מצור לצידן ומטבריא לצפורי על ידי מערות וע"י בורגנין רבי חייא אמר איתפלגין ר' חייא רבה ובר קפרא חד אמר הדין דתימא בעיר גדולה אבל בעיר קטנה לא שלא תהא תוספת יתירה על העיקר וחד אמר בין בעיר גדולה ובין בעיר קטנה דין אלפים ומיהו בתלמוד דידן קאמר הוו אזלין מברניש לבי כנשתא דדניאל תלתא פרסי וכדי שלא יחלוק גמ' דידן אירושל' איכא למימר דברניש עיר גדולה היתה מהלך שלשה פרסין וטפי נראה דגמ' דידן סבירא כרבי שמעון בן יוחאי דהלכה כדברי המיקל בעירובין:

ואם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה פליגי בירושלמי חד אמר לאחר שמדד חמשים חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שלא יהא החבל של נ' אמה שלם ע"י הנהר ואיכא מ"ד שמודד כ"ה אמה הנותרין בחבל של ד' אמות וכ' הטור ומסתברא כמ"ד חוזר לאחוריו:

פירש הרא"ש ז"ל אין אומרים יקוב את הכותל כלומר כעין נקיבה שיטריחו לזקוף כלונסות מכאן ומכאן למתוח חבל מזה ומזה ולהבליע אלא הקילו חכמים לשער כמה היה יכול להיות מכלונס' לכלונס' ע"י אומד שאומד בלבו ונראה דדוקא לענין הבלעה בכותל התירו ע"י אומד משום דיש טורח לעלות אבל אם לא היה יכול להבליעה בחבל של חמשים וצריך לקדר לא התירו באומד כיון דאין בו טורח יותר לקדר בכותל מבגיא ומיהו לא מיירי כשהכותל זקוף כל כך דחוט המשקולת יורד כנגדו דאל"כ לא היה צריך למדוד השיפוע בירידה ובעליה אא"כ יש מישור בראש הכותל ימדוד אותו מישור כדאמר שמואל דמודדו מדידה יפה ופרש"י דאין מדרונו ממעט התחום אלא נכנס לתוכו ומודד קרקעיתו ועולה לשפתו ומשלים מדתו והולך ובדבר זה יש חילוק בין גיא לגדר דבגיא לא התירו אומד כיון דיכול להבליעו בחבל משפתו אל שפתו:

פירש"י לא שנו שמקדרי' ובשביל שהזכיר קידור ולא הזכיר הבלעה פי' התוס' דקאי אגיא מעוקם. וכתב הרא"ש ז"ל וקשה למה שמואל יאמר דבריו אברייתא ויניח משנה שלימה לכן אני אומר דשמואל אמתניתין אמרה למילתיה ומה שהזכיר רש"י קדר ולא הזכיר הבלעה אע"ג דקאי אקדר ואהבלעה דמתני' אומר אני דמשום סיפיה דמילתיה דשמואל נקט קדור ושבק הבלעה והא דקאמר אבל חוט המשקולת יורד כנגדו מודדו

מדידה יפה פירוש ואין שיפוע הירידה והעלי' עולה למידת תחומה היינו דוקא לענין קידור דהקילו חכמים כיון דהשיפוע הוא פחות מד"א וגם יש טורח גדול בקדרו כיון שאין משופע אבל בהבלעה שהוא יכול להבליעו בקל בחבל של נ' אמה משפתו אל שפתו לא הקלו חכמים:

דף יז.

כתב הרא"ש דאיכא שלשה חלוקי דינין בהר וכותל אם חוט המשקולת יורד כנגדו אינו מודד השיפוע כלל אלא אם יש מישור בראשם מודדו מדידה יפה כמו שאמרנו בגיא ואם אין חוט המשקולת יורד כנגדו ומתלקט עשרה מתוך חמש מבליע או מקדר והיינו ניחא תשמישתיה ואם מתלקט עשרה מתוך ארבע אומדו והולך והיינו לא ניחא תשמישתיה ובגיא לא התירו אומד אלא כשאין חוט המשקולת יורד כנגדו מקדר או מבליע וכשחוט המשקולת יורד כנגדו אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו ואם לאו אינו מודד כלל שיפוע ירידה ועליה אלא אם יש מישור מודדו מדידה יפה ומשלים על תחומו:

דף יז:

לשון ריא"ז

אין מודדין תחומי שבת אלא על ידי אדם מומחה ובקי במדה מדד רוח א' בב' ראשיו ובראש האחד הרבה במידתו ובראש השני שכנגדו קצר במדתו וכשמותח החוט מזה לזה ראש המרובה יוצא לחוץ וראש הקצר נכנס בפנים הרי זה מוציא את הקצר כנגד המרובה כדברי המורה ומז"ה. ולי נראה שמניח המרובה כמות שהוא והקצר כמות שהוא שמא הראש הקצר היה מדרונות גבשושיות שזקיפתם מועטת ומודדין אותן כמות שהן ולפיכך נתקצרה מדתן כמבואר בקונטרס הראיות:

פירש"י עיר של יחיד כשאין בה ששים רבוא ומיי' כתב עיר של יחיד שהוא קנין של יחיד: פי' רש"י דלאו דווקא של רבים ונעשית של יחיד מהני ליה שיור אלא הוא הדין של רבים והרי היא של רבים אלא רבותא אשמעינן אע"ג שנעשית של יחיד בעי שיור וכן מוכח בגמרא דקאמר רבי זירא עירב למתא דבי רבי חייא ולא שבק לה שיור משום דסבר דשל יחיד ונעשית של רבים הואי אלמא השתא של רבים הואי ואביי דהקפיד משום דסבר דמעיקרא נמי עיר של רבים הואי ומשום דלא שבק לה שיור הקפיד אבל אי שבק לה שיור לא הוה קפיד אע"ג דלדידיה עיר של רבים והרי היא של רבים הואי וכן משמע נמי מרבה בר אבוה דעריב למחוזא ושבק לה שיור ובימי רבה בר אבוה מסתמא של

רבים הואי דהא אפי' בימי עולא שהיה חבירו של רב נחמן היתה של רבים כדאמר לעיל בפרק קמא אמר אביי הני אבולי דמחווזא אלמלא דלתותי' ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים וכל שכן בימי רבה בר אבוה שהיה רבו של רב נחמן ומה שפירש רש"י גבי הנהו בני קקונאי בעיר של רבים ונעשית של יחיד הוא ובעי שיור לאו לאפוקי של רבים והיא של רבים אלא לאפוקי של יחיד ונעשית של רבים:

כתב סמ"ג וז"ל ונ"ל שאין הדברים אמורים בעיר של רבים והרי היא של רבים שמערבין אותה אלא כגון ירושלים שדלתותיה נעולות בלילה ונחשבת מן התורה ע"י כן ככרמלית כאשר פירשתי בתחלת המצוה ורבינו לא חילק בזה וכן מיי' וטור:

רבינו לא הביא הני תרי לישני דרב פפא דקאמר לא שנו אלא לארכה וכו' ואיכא דאמרי אמר רב פפא לא תימא וכו' וכתב הרא"ש הטעם משום דסבירא ליה כלישנא בתרא לחומרא ולא מסתבר כלל למיזל לחומרא בתרי לישני לענין עירובין וכן כתב ר"מ ז"ל ונראה כלישנא קמא דבשל סופרים אפילו בעלמא הלך אחר המיקל וכ"ש בעירוב שאין לו עיקר מן התורה שהלכה כדברי המיקל בעירוב ועוד דמסתבר דאיכא דאמרי הוי כטפל לגבי העיקר:

דף יח.

סמ"ג פי' שדקה ר"ל פתח קטן כפי' רש"י ז"ל כלומר פתח נמוך בראש כל מבוי שגלו דעתם להסתלק כל אחד מחבירו והוכיח בראיות דהכי פירושו ורבינו פי' איצטבא וטור סי' שצ"ב [כ'] ואם ירצו לחלק למבואות שרצו קצת מן המבואות ליחלק לבדם צריכין לעשות כל אחד מחיצה גבוהה י' טפחים לפתח מבואו או ב' פסים של ב' משהויין אם הוא רוחב י' אמות ואם רוחב יותר מי' צריך צורת הפתח אבל אין יכולין ליחלק בלתי וקורה. והן הן דברי מהר"ם ומיימוני ושמצא סמך לחלק מבואות של עיר יחיד:

לשון ריא"ז

עשה כל מבוי ומבוי לפתחו של צד העיר שהוא פרוץ שם במלואו דקה שהיא מחיצה קטנה גבוה ד' טפחים באורך כל הפתח הרי אלו יכולין לערב כל מבוי ומבוי לעצמו ואין מבוי אוסר על חבירו אע"פ שיוצא ובא דרך עליו הואיל ועשה דקה לפני פתחו הרי הוא כסתום וכאילו סילק דרכו מעליו כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל ותימה היאך פסק רב אלפס כאמורא כי היאך יחלוק אמורא עם תנאים דמתני' דמר מצריך חמש' דיורין ומר מצריך ג' חצירות ונראה לי שרב אלפס סורר דרבי

יצחק הוא תנא ברייתא היא והלכה כדברי המיקל בערוב וסמך אההיא דאביי דלעיל דבי תיבנא לאחוריה הוי שיור:

דף יח:

משמע מדברי רבינו דאפילו בעיר עצמה אין לו אלא ארבע אמות וכן כתב מיי' וטור כתב ולא נהירא דא"כ מי שדר בעיר גדולה ונתן עירובו חוצה לה לא יוכל לחזור לביתו:

לשון ריא"ז

ואם היתה מקצתה בתוך אלפים אמה של עירובו אין לו אלא אלפים עד מקום שכלתה מדתו שלא אמרו כל העיר כולה כד' אמות אלא כשהיא כלה בתוך תחומו:

וכן כתב מיי' וכן סמג אמנם רש"י פי' בע"א וכן הטור כ' דמיירי בעיר יושבת בעמק ונהר לפניה שאינה נוחה ליושביה אבל שאר עיירות חשיבי כחדא אפילו בלא היקף חומה למדוד לה מהחיצון:

לשון ריא"ז

אם יש לפניה מחיצה גבוהה ד"א לצד הנחל מודדין לה מחומתה ואם לאו אין מודדין להם אלא מפתח בתיהם הואיל ואין להם מחיצה הרי נבעתין הן לעמוד ולהשתמש שם והרי אין יישובן יישוב קבוע וכל אחד מודדים לו תחומו מפתח ביתו:

לשון ריא"ז

עיר חרבה שהוקפה לדירה ועכשיו חרבו דיורין וכן מערה שעשו בה היקף לדירה ועכשיו אין בה דיורין השובת לתוכה הרי היא כולה כד' אמות ואפילו אם יש בה כמה מילין והרי זה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח אבל הנותן עירובו בתוכה אינה כולה כד' אמות אלא הרי הוא כנותן עירובו בבקעה כדברי מז"ה ולדברי רבינו משה אף הנותן עירוב בתוכה הרי הוא כשובת בתוכה ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה וכדברי מז"ה כמבואר בקונטרס הראיות ופליג עם מיי' וטור:

דף יט.

מכאן ראיה לישראל שדר בעיר אחת שיכול לטלטל בכולה אם הוא יחידי שם ואפילו יהיו הרבה יהודים דרים בבית א' יכולין לטלטל בכולה כיון שאם יש שם ב' בתים אוסרים זה על זה וככל משפטי ישראל בחצר עם הנכרי כך הוא במבוי או בעיר שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה עד שיהו ב' חצרות של ישראל בעיר אבל חצר אחד לא אפילו הרבה בתים של ישראל פתוחין לתוכו ובשיש שתי חצרות של

ישראל בעיר צריך לשכור מכל חצר וחצר של נכרי ואינו מספיק במה שישכור משר העיר:

כתב הרא"ש ז"ל ומה שפי' רש"י ונכרי חייש לכשפים ולא מיגר ומתוך שיהא טורח לישראל לשכור בכל ערב שבת יצא נ"ל לאו משום דבעי לשכור בכל ע"ש היכא דאין הנכרי חוזר בו מן השכירות אלא כשהנכרי חוזר בו מן השכירות אז צריך לחזור ולשכור הימנו כשיתרצה מידי דהוי אמערב שאם אמר חוזרני בי מן העירוב ואיני רוצה לערב עם בני החצר ובני המבוי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת ולערב ואע"ג דאמר לקמן פרק חלון אחד מבני מבוי שרגיל להשתתף עם בני מבוי ולא נשתתף באין בני מבוי ונכנסי' לתוך ביתו ונוטלין עירובו בעל כרחו הני מילי ברגיל להשתתף אבל שאינו רגיל לא ונכרי שהיה רגיל להשכיר ועתה אינו רוצה להשכיר לענין שכירות בעל כרחו לא שייך למילף שכירות מעירוב:

כתב הרא"ש ז"ל ומה שאסור להורות היינו דוקא על מעשה שבא לפניו אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שבדעתו כיון שאין מורה על מעשה שבא לפניו וגם נראה דדוקא בדבר שיש בו חדוש לשואל ואפילו ביעתא בכותחא ומגילת תענית בכהאי גוונא אייריי ולא נקטינהו אלא לאשמועינן דאפילו בהני שהתלמיד יודע בודאי שאינו טועה אסור להורות אבל בהוראה שהשואל יודע דהוראה פשוטה היא כגון נותן טעם לפגם או איסור שנתערב בהיתר לבטלו בששים וכיוצא באלו דכשמתירין לו אינו דומה לו דבר חדוש שכבר שמע שהוראה זו פשוטה לכל ישראל שרי ורבינא דסר סכינא בבבל לאו הוראה הואי אלא מפני כבודו של חכם כדאמרינן לא אמרו להראות סכינא לחכם אלא מפני כבודו של חכם ואין ראוי לת"ח ליטול שררה בפני רבו אלא א"כ נטל רשות מרבו ואם בני ביתו של תלמיד הוצרכו להוראה ושאלו לו איכא לספוקי אי שרי מידי דהוה אהא דאמרו צורבא מרבנן חזי לנפשיה או דילמא ה"מ בדיקת סכין שאינו אלא לכבודו של חכם וכי האי מחיל ליקריה שלא להטריח צורבא מרבנן לבא אליו אבל דבר איסור והיתר אפילו לעצמו אסור להורות במקום רבו והדעת נוטה לאסור אמר רבא ולאפרושי מאיסורא אפי' בפניו נמי שפיר דמי:

דף כ.

סמ"ג פסק בשם ר"י דהלכה כשמואל דס"ל דאין שוכרין הרשות מן הנכרי וכן שני ישראלים ונכרי הדרים בחצר אחת ולא שכרו ולא עירבו ומת הנכרי בשבת אין מבטלין זה לזה דכל שנאסר למקצת שבת נאסר לכל השבת ונראה מלשון הטור דס"ל כסמ"ג

שכ' ואם ב' או ג' דרים עמו אין יכולין לבטל רשותן לאחד כדי שיחשב כיחיד ויהיה היחיד מותר להוציא מביתו לחצר ואין להם תקנה עד שישכיר להם רשותו בסתם שמשכיר להם מועיל ואין צריך לפרש כדי להתיר הטלטול וא"צ כתיבה וחתימה ולא שטר משוטרי העיר ושוכרים ממנו אפי' בפחות משוה פרוטה וכל זמן שאינו חוזר בו מועיל השכירות אפי' לזמן מרובה וא"צ לשכור ממנו בכל ע"ש והדרין עמו א' שוכר בשביל כולם ואם אינו רוצה להשכיר אין יכולין לשכור ממנו בעל כרחו וזה תקנתא שאחד מבני החצר יתקרב אליו עד שיתן לו שום מקום ברשותו ליתן בו שום דבר ונמצא זה כאילו הוא שכירו או לקיטו ודר עמו בביתו ונותן עירוב בשבילו ודיו ודוקא כי האי גוונא דמיחזי כשלוחו אבל אם יחד לו הנכרי מקום לשכירו להשתמש בו אינו יכול ליתן עירוב בשבילו שאינו כשלוחו בכל הבית שאין לו אלא מקום המיוחד לו וכן אם ישראל ונכרי דרין בבית אחד אין הישראל יכול לערב בשביל הנכרי שלכל א' דירתו בפני עצמו וצריך לערב עם ישראל ולשכור [מן] הנכרי:

לשון ריא"ז

אם לא שכרו ממנו בע"ש כגון שלא היה מצוי אצלם שוכרין ממנו בשבת ואינן יכולין לערב זה עם זה שהרי אינן רשאין לערב בשבת ובע"ש אינן יכולין לערב שאין שוכרין מן הנכרי כיצד הן עושים מבטלין רשותן זה לזה בשבת אחר ששוכרין מן הנכרי ואומר אחד לחבירו רשותי קנויה לך או רשותי מבוטלת לך ואינו צריך לא קנין ולא שום זכוי אלא בדבור בלבד הוא מבטל והרי הוא כאילו כל החצר שלו ומותר זה שהרשות מבוטלת לו לטלטל מביתו לחצר וחבירו אסור:

מי שבא מעשה לידו ונסתפק לדברים הללו סומך להקל מספק לפי שעירובין מדברי סופרים וספק דבריהם להקל:

ור"ת ז"ל פסק כרבינו דהלכה כר' יוחנן ואף על גב דשמואל פליג עליה בסמוך וקאמר כל מקום שאוסר ואין מערבין אין מבטלין קי"ל בכל דוכתא כרבי יוחנן לגבי שמואל וכדברי המיקל בעירוב ור"י פסק כשמואל:

לשון ריא"ז

מעשה בתינוק אחד שהוצרכו למולו בשבת ונשפכו החמין שלו קודם שמלו אותו [ולהביא] לו לו חמין מחצר אחרת ע"י ביטול לא היו רוצים לבטל רשות חצרן מביא חמין לתינוק מחצר לחצר ע"י נכרי לפי שאיסור עירובי חצירות קל הוא והתירו אותו על ידי נכרי במקום מצוה אבל שאר האיסורין לא התירו במקום מצוה ואפילו על ידי נכרי ואע"פ שצורכי המת מצוה הן ודוחים יו"ט בשבילו כמבואר בקונטרס הראיות:

אם לא היו מוצאין חמין שהוחמו מע"ש שואלים אמו של תינוק אם היא צריכה לחמין מחממין לה ע"י נכרי ואף על פי שהיא אוכלת תמרים ומאכלים קרים שמא אינה מרגשת בהן וצריכה היא לחמין וכל צורכי חולה נעשין ע"י נכרי בשבת ואפילו חולה שאין בו סכנה וחיה מז' ועד ל' הרי היא כחולה שאין בו סכנה כמו שביארנו בהלכות שבת פרק מפנין ונותנין אותן החמין לצורך התינוק:

דף כ:

כתב סמג וטור ומהר"ם בשם רש"י דיש ביטול רשות מבית לבית ומעשה בחופה ששכחו ולא עירבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להן ע"י שביטלו רשותן לאחד ורבינו תם פליג ע"ז ורבינו השמיטו וכן מיי':

לשון ריא"ז

שני בתים בשני צדי רה"ר ובאו נכרים והקיפ' מחיצה בשבת ועשו חצר ביניהם הרי אלו אין מבטלין זה לזה כדי שיטלטל אחד מהם מביתו לחצר הואיל ולא היה בהן תורת עירוב מאתמול כלל אינן יכולים לבטל בשבת:

צדוקי הרי הוא כישראל ומבטל רשות אבל לערב כתב הרמב"ם ז"ל מי שאינו מודה בעירוב וכותי הרי הוא כנכרי וצריך להשכיר וישראל מומר לחלל שבתות בפרהסיא אפילו אינו מחללו אלא באיסור דרבנן הרי הוא כנכרי ואם אינו מחללו אלא בצינעא אפי' מחללו באיסורא דאורייתא הרי הוא כישראל ומבטל רשות:

לשון ריא"ז

וכן הצדוקי שהוא כופר בדברי חכמים ואינו מודה בעירוב אם הוא מפורסם ומטלטל בחצר שאינה מעורבת בפרהסיא הרי הוא כנכרי ואינו ראוי לערב ולא לבטל רשות אלא צריך לשכור ממנו כנכרי כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כא.

כתב רמז"ל ונראה דהכי הילכתא דצדוקי הרי הוא כנכרי שעובר אמילי דרבנן בפרהסיא כיון דת"ק ס"ל הכי ואע"ג דר"מ אליבא דר"ג ס"ל דאינו כנכרי הא ר' יהוד' פליג עליה ואמר דאפילו לר"ג צדוקי כנכרי ואפילו לפי מה שפי' רש"י לקמן בשמעתין דר"מ כר"ג ס"ל ור"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ואע"ג דהלכה כדברי המיקל בעירובין הא לא חשיב קולא אי אמר צדוקי אין כנכרי דאיכא קולא וחומרא דאי כנכרי הוא אין מבטל רשות אבל שוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין הימנו עכ"ל:

וכתב הרא"ש ואין דבריו נראין לי מה שכתב צדוקי הרי הוא כנכרי משום דעובר על מילי דרבנן בפרהסיא דהא אמר בפרק בנות כותים אע"פ שצדוקין אנו מתייראין אנו מן הפרושי' וכן תירץ ר"י אהא דקא"ר יהודה במתני' דצדוקי אין כנכרי ושמעי' ליה לר' יהודה דמומר לחלל שבתות בפרהסיא אפילו במילי דרבנן שהוציא כליו לחצר שאין מעורבת לרש"י אינו מבטל רשות וצדוקי קעבר אכל מילי דרבנן ותירץ דאין עוברים בפרהסיא דמתייראין מן הפרושים הלכך לא חשיב ר' יהודה צדוקי כנכרי וגם מה שכתב דרבי יהודה פליג עליה וסבר דלר"ג צדוקי כנכרי הא ליתא אליבא דמתני' דאף ר' יהודה סבר דצדוקי מבטל רשות אלא דסבר דאין חזקה מועלת ואע"ג דמשני בחד שינויא מאי עד שלא יוציא עד שלא יצא היום אלמא צדוקי הרי הוא כנכרי אף לר' יהודה דמתני' הא איכא שינויא אחרינא דמחלק בין בצינעא ובין בפרהסיא והאי שינויא עיקר לפי שאין צריך להגיה המשנה ומה שכתב דאיכא כאן קולא וחומרא דאי כנכרי הוא הרי אין מבטל רשות ושוכרין ממנו ואי לאו כנכרי הוא מבטל רשות ואין שוכרין ממנו דבריו אינן מובנין דודאי קולא הוא דאינו כנכרי ומבטל רשותו בדיבור ואין צריך שכירות ומה שכתב דאם אינו כנכרי דמבטל רשות ואין שוכרין ממנו הא ליתא דישראל שלא רצה לבטל אלא לשכור שוכרין ממנו ונ"ל דהלכה כר"ג דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב וגם מדפליגי ר"מ ורבי יהודה אליבא דר"ג מכלל דסבירא להו כוותיה ועוד ראייה מרבי אמי ורבי אסי שגזרו על הכותיי' שלא לבטל רשות אלמא עד ימיהם היו מבטלין רשות ועל כרחך צריכין למימר כמו שפירש' בריש פירקין שהיו סוברין כר"ג דצדוקי וכותי אינו כנכרי:

כ' ר"מ ז"ל ואע"ג דר' אליעזר בפ' עושין פסין סבירא ליה דאינהו שרי אפילו מביתו וקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב נרא' דהלכה כרבנן מדאמר לעיל אמילתיה דרבי אליעזר ובקשתי לי חבר ולא מצאתי ועוד דה"ל מחלוקת ואח"כ סתם דבפרקין סתם לן דלא כרבי אליעזר וא"ת כיון דמחלוקת ואח"כ סתם הוא היכי מסיק רב אשי לעיל רב ושמואל בפלוגתא דרבנן ורבי אליעזר קמיפלגי והיכי סבר שמואל כרבי אליעזר וי"ל דשמואל הוה מוקי מתני' אפי' כר' אליעזר וכגון דגלי בהדיא ואמר הריני מבטל רשות חצרי ולא רשות ביתי דהא מסקי' לעיל פ"ב היכא דגלי גלי כו' ומיהו ראיה גדולה הוא לדידן מדרמינן לעיל מתניתין דהכא אמתניתין דעושין פסין ומשני הא ר' אליעזר והא רבנן ולא בעי לאוקמי מתני' דהכא אפילו לר' אליעזר וכגון דגלי ליה בהדיא ש"מ דהלכתא כרבנן ועוד דלא שייך הכא הלכה כדברי המיקל בעירוב כיון דאיכא נמי חומרא במילתיה דר"א דלדידיה אין מבטלין וחוזרין ומבטלין ולרבנן מבטלין וחוזרין ומבטלין

הלכך עבדינן כרבנן בין לקולא בין לחומרא ולא עבדינן תרי קולי דסתרי אהדדי וכיון דהילכתא כרבנן א"כ חמשה ששרוין בחצר אחד כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד כדמשמע לעיל בספ"ב והיכא דבטיל בהדיא רשות ביתו מודו רבנן דביתו מותר לו ולהם כדמסקי' לעיל ספ"ב מסתברא בין רבי אליעזר בין רבנן היכי דגלי גלי ע"כ דברי ר"מ ז"ל:

פר"ח ז"ל דאמר בירושלמי אכסנאי אין אוסר לעולם ונראה דלא דמי להך דהכא דהתם איירי בנכרי הבא לדור במבוי לשם אכסנאי ולא לקבוע עצמו והכי איתא התם אית תנא תני קסדור אוסר מיד ואכסנאי לאחר ל' יום ואית תנא תני קסדור אוסר לאחר ל' יום ואכסניא אינו אוסר לעולם מ"ד קסדור אוסר מיד ברגיל ואכסנאי לאחר ל' יום בשאינו רגיל ומ"ד קסדור אוסר לאחר שלשי' יום באילין דעלין ברשות ואכסניא אינו אוסר לעולם באילין דלא עלין ברשות:

דף כא:

כתב מיי' דסומכין על שיתוף במקום עירוב והוא שנשתתפו בפת ומהר"ם והרא"ש וטור כתבו דאפילו אם שתפו במבוי ביין שאין ראוי לערב בו חצרות אין צריכין לערב בחצרו' ורבינו השמי' כל זה אלמא דלא ס"ל דסומכין על שיתוף במקו' עירוב ולא על עירוב במקום שיתוף:

לשון ריא"ז

נשתתפו במבוי ולא ערבו בחצרות כלל אם נשתתפו ביין הרי אין שתוף זה מתירן בחצרו' שאין מערבין בחצרות אלא בפת אבל אם נשתתפו במבוי בפת והניחו שתוף זה באחד מבתי החצרות הרי שתוף זה מתי' כל החצרות מן הדין שכולן רשות א' ואין צריכין עירוב אחר אלא שנהגו העם לערב בחצרות אע"פ שנשתתפו במבוי בפת כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התנוקות אם לא יראו עירוב לכל חצר וחצר ונראה בעיני שמאחר שאין צריך לערב בחצרות אלא מפני שנהגו העם בכך הבא להקל בדבר שלא לערב בחצרות אחר שנשתתפו במבוי בפת אין ממחין בידו שאין להחמיר בעירובין כמבואר בקונט' הראיות. עירבו בחצרות ונשתתפו במבוי ושכח א' מבני החצר ולא עירב אין צריך לבטל רשותו אלא סומך על שתוף המבוי ואין חוששין למה שנהגו שמא ישתכח תורת ערוב מן התנוקות שהרי רובן ערבו בחצרות וכן אם נתמעט הערוב של חצר ונשאר ממנו כל שהוא אין צריכין להוסיף עליו הואיל והן משותפין במבוי כמבואר בקונטרוס הראיות. שכח אחד מן החצרות ולא נשתתף במבוי הרי זה צריך לבטל רשותו לכל בני המבוי

שלא יאסור עליהן במבוי. בני החבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום אם היו מסובין בבית פת שע"ג השלחן סומכין עליו משום עירוב ומותרין בחצר ע"י אותו פת שהיה לכל בני החצר היו מסובין בחצר אין סומכין עליו משום עירוב שהרי עירובי חצרות אין ראוי להניחו באויר החצר אבל סומכין עליו משום שיתוף המבוי אם היה פת זה לכל בני המבוי:

הא דפליגי אי סגי בחד מינייהו פליגי בה בגמ' אי דוקא כשעירבו ביין או אפילו כשעירבו בפת והראב"ד ז"ל פסק כמ"ד ביין כ"ע לא פליגי חדא דפשטי' דברייתא כך היא בכל עניין ועוד רב גידל מתרץ לבריית' כוותי' ועוד דסוגיא דשמעתין לקמן בענין חמש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כמאן דאמר בפת נמי פליג ר"מ ועוד דגרסי' בכיצד משתתפין אמר רב יהודה אמר רב בני חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום פת שעל גבי השולחן סומכין עליו משום עירוב כאן במסובין בבית סומכין עליו משום עירוב כאן במסובין בחצר סומכין עליו משום שיתוף [משום שיתוף] אין משום עירוב לאו רישא נמי משום עירוב אין משום שיתוף לא ש"מ דפת נמי בעי עירוב ובעי שיתוף והר"ז ז"ל כתב דהלכה כמ"ד בפת כ"ע לא פליגי דפשטי' דברייתא משמע הכי או משתתפין במה שרגילין להשתתף דהיינו ביין כדפריך מינה [למ"ד] ביין לא פליגי ורב גידל אמר רב דחיק לשינויי' ובדוחק ודיחוי בעלמא קאמר ולא דס"ל הכי וגם דקי"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב ומה שכתב הראב"ד ז"ל דסוגיין דשמעתין בחמש חצירות כמ"ד בפת נמי פליג ר"מ אינה ראיה לפר"י דלמ"ד בפת מודה ר"מ היינו דוקא כשנשתתפו במבוי בפת משום דשיתוף סגי ביין ועשו בפת ואלמוה טפי מועיל אף לחצרות ועוד שהשיתוף שייך לבתים כמו לחצירות שהכל משתתפין יחד אבל עירובי חצרות דפת אין לו להועיל כל כך למבוי ול' הברייתא מוכחת כן דקתני מערבין בחצירות ומשתתפין במבוי דמשמע אע"פ שעירבו בחצירות צריך להשתתף במבוי והשתא ניחא למ"ד דבפת מודה ר"מ ומה שהביא ראיה לקמן מבני חבורה אינה ראיה דהא דקאמר במסובין בחצר משום שיתוף אין משום עירוב לא רב לטעמיה דסבר כר"מ והא דקאמר במסובין בבית משו' עירוב אין משום שיתוף לא ניחא לפיר"י דבהא לא מודה רבי מאיר:

דף כב:

לשון ריא"ז

וכן הנשים שמקבלות פרס מבעליהן והולכות כל אחת ואוכלת בבית שיש לה בחצר וכן העבדים שמקבלין פרס מרבן וכן התלמידים שמקבלין פרס מן הרב והולכין ואוכלים

כנא' בבית שלו בחצר הרי כל אלו אין צריכין לערב ביניהם ואע"פ שכל אחד אוכל בביתו הואיל ומבית אחד הן נוטלין מאכלים של שבת הרי אותו המאכל מערבן והרי הם דומים כמי שערבו בד"א כשאין דיורין אחרים בחצר אבל אם היו דיורין אחרי' בחצר שאוסרים עליהם וצריכין לערב עמהם צריך כל בית ובית ליתן עירובו והוא שמוליכין עירובן אצל שאר הדיורין אבל אם שאר הדיורין היו מביאין עירוב אצל בית אחד מבתיהם הרי הן כמעורבין ואין צריכין הן ליתן עירוב כל עיקר ואם היו אוכלין כולם בבית א' אע"פ שהן מוליכין עירוב אצל שאר הדיורין עירוב א' לכולן:

דף כג.

וכתב הטור ואינו ניתר בלחי וקורה עד שיהו ב' חצרות פתוחים לתוכו ולכל חצר ב' בתים ואפי' כל החצרות פתוחות זו לזו ש"ד:

לשון ריא"ז

ואין המבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו ב' חצרות פתוחין לתוכו או יתר מכן וכל חצר יהיו פתוחין בו שני בתים או יתר מכן וכן ביארנו למעלה בפרק ראשון ואע"פ שחרבו הבתים ואין בהם דיורין הואיל והיו מתחילתן לדירה הרי הן כבתים מיושבין והוא שיהיה בכל בית שלש מחיצות קיימות אפילו שני בתים של אב ובנו או של רב ותלמידו שאוכלין מאכל א' ואין צריכין לערב ביניהם כשני בתים נחשבים בחצר שהרי שני בתים הן ודומים כמי שעירבו חצרות הפתוחות זו לזו הואיל וראויות לערב דרך פתח שביניהם הרי הן כחצר אחת נחשבו במבוי וכן נראה בעיני לומר בבתי החצר שאם היו פתוחין זה לזה הואיל וראוים לערב דרך פתח שביניהן כבית א' נחשבין בחצר כמבואר בקונטרס הראיו':

בית הכנסת שיש בו דירה לחזן אם החזן אוכל בו הוא בית דירה ונחשב כאחד מבתי החצר וצריך לערב עם בני החצר אבל אם היה ישן בו ולא היה אוכל בו אינו נחשב ממנין בתי החצר וגם אין צריך לערב עם בני החצר:

אבל אם פתח ביניהם מותר לר"י ולרש"י אף אם פתח ביניהם אסור:

דף כג:

הי' א' דר בפנימית ואחד דר בחיצונה ולא היו עמהם דיורין אחרים כל אחד מותר במקומו ואין צריכין לערב זה עם זה. היו שלשה דיורין בשתי חצרות בין שהיו ב' בפנימית ואחד בחיצונה בין שהיו שנים בחיצונה ואחד בפנימית צריכה הפנימית לערב

עכ"פ כיצד היו שנים בפנימית ואחד בחיצונה צריכין בני הפנימית לערב לעצמן שיהו מותרין במקומן ולא יהיו אוסרין החיצון ואם הי' אחד בפנימית ושנים בחיצונה צריך בן הפנימית לערב עם בני החיצונה שלא יאסור עליהן ולא מן הדין שהרי רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה אלא גזרו שנים בחיצונה וא' בפנימית משום שנים בפנימית ואחד בחיצונה שצריכין הפנימיים לערב מפני שהיא רגל האסורה במקומה כדברי מז"ה ולי נראה שאם היה אחד בפנימית ושנים בחיצונה ולא עירב הפנימי עמהן אינו אוסר עליהן כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כד.

לשון ריא"ז

בד"א כשהיה החלון מרובע אבל אם היה החלון עגול צריך שיהא רחבו ד' טפחים ושמונה חומשין כשיעור אלכסון של ארבעה על ארבעה מרובעים וצריך שיהו ד' טפחים ומשהו בתוך י' טפחים של קרקע החצר כדי שיהא משהו מן המרובע בתוך י' כמבואר בקונטריס הראיות:

דף כד:

הטור פליג וכתב דגם כשהיא בין ב' חצרות אין מחליפין הפירות מבית לבית דרך הכותל:

לשון ריא"ז

ואלו מעלין פירותיהם מבתיהם על ראש הכותל מכאן ואוכלין וכן אלו מעלין מכאן ואוכלין ומורידין פירותיהם בבתיהם ובלבד שלא יחליפו לטלטל מן הכותל לחצר פירות שהביאו שם מבתי החצר האחרת כמבואר בקונטרס הראיות:

דף כה.

לשון ריא"ז

וכן שני גזוזטראות שהיו בשני צדי רשות הרבים זו כנגד זו ויש אויר ארבעה טפחים ביניהם מזו לזו שראויים לעבור מזו לזו דרך הנסר הרי הוא כפתח רצו מערבין א' רצו מערבין שנים ונראה בעיני שצריך שיהיה הנסר קבוע שלא יהי' ראוי ליטלו משם בשבת כמבואר בקונטריס הראיות:

לשון ריא"ז

נתמעט התבן מי' טפחים קודם השבת ב' החצרות אסורות באותו בית שאילו נתמעט התבן מעשרה טפחים קודם השבת שתי החצרות אסורות שאלו אוסרים על אלו כיצד עושין להתיר אותו בית לאחד מן החצרות נועל בעל הבית את ביתו מצד אחד והרי הוא מסולק מאותו החצר והוא מותר לחצר אחרת שהוא פתוח לה או מבטל רשותו לאחד מן החצרות והיא מותרת בו וחצר אחרת אסורה בו ואין צריך לנעול ביתו כשמבטל רשותו כמבואר בקונטרס הראיו':

וכ' הרא"ש דאפי' בחול אסור ליתן ממנו לקופתה ולהעמידה שם בידים:

כתב סמ"ג בשם ר"ת ור"י דהאי גדול וקטן לאו גדול גדול ממש אלא (קטן) [גדול] וסומך על שלחן אביו הרי זה קטן קטן ואינו סומך על שלחן אביו גדול ודחק הרבה לאוקמי דעת זה גבי זכיית העירובין וכ"כ הרא"ש והטור או"ח סימן שס"ו ורבינו הביא המשנה כצורתה אלמא דס"ל דגדול גדול ממש וקטן קטן ממש וכן מיי' פ"ק מהלכות עירובין וכן ה"ג ורבינו שמשון וסמ"ג וטור כתבו וטוב להחמיר כדברי שניהם שלא לזכות ע"י בנו קטן אפילו אינו סומך על שלחנו ולא ע"י בנו הסומך על שלחנו אפי' הוא גדול:

מכאן דקדק ר"ת ז"ל דהגבהה סגי בטפח ולא כפי' רש"י שפירש בפ"ק דקדושין [צ"ל אלא מעתה פיל לר"ש במה יקנה] גבי פיל ר"ש אומר במה יקנה וקאמר במניח ד' כלים תחת רגליו ש"מ כליו של לוקח ברשות מוכר קונה לוקח ופרש"י דמשום הגבהת לא קני דסתם כלי אינו גבוה ג' טפחים ולהכי מוקי לה בחבילי זמורות ור"ת פי' דסתם כלי אינו גבוה טפח דבהגבהה טפח סגי כדמשמע הכא ועוד הביא ראיה מדאמרינן פרק המניח גבי ההופך את הגלל דמוקי לה כשהפכו פחות מג' וכי נתכוין לזכות בו קאמר התם דקנה ש"מ דחשיבה הגבהה בפחות מג' ולאו ראיה הוא דאף על גב דבעלמא בעינן ג' גבי גלל של הפקר שאני שאפילו הבטה בהפקר קני א"נ משום דהוי גלל ככליו וקני ליה כליו אי נמי כשהגביהה בידו דכיון שהגביהה בידו קני ליה בפחות משלשה כדאיתא בכתובות פרק אלו נערות כגון שצירף ידו למטה מג' וקבלה ומהך דשמעתין אין ראיה דשאני שיתופי מבואות דרבנן הוא ולהכי קרי בשמעתין הך הגבהה דטפח משהו משום דבעלמא בעינן שלשה:

דף כה:

לשון ריא"ז

וצריך לזכות להן ע"י אחר ואומר לו זכה בזה בשביל כל בני המבוי והזוכה מגביהו מן

הקרקע טפח והרי הוא זוכה לכולן ויכול לזכות להן ע"י בנו ובתו הגדולים או ע"י אשתו כמבואר בקונטרס הראיות:
כתב סמג בשם ר"י דאשתו אינה יכולה לזכות לאחרים שלא מדעתו ואם אין הבעלים והאשה בעיר צריך לדקדק אם יכולין בני ביתו לערב כלל:
לשון ריא"ז
ואם ערבה לו אשתו שלא מדעתו אין עירובה עירוב דאסור לטלטל מרשותו לרשותן:

דף כו.

לשון ריא"ז
כמה שיעור העירוב של חצר או השתוף של מבוי מזון שתי סעודות והן כשיעור י"ח גרוגרו' ואם היו בני החצר או בני המבוי פחותין מי"ח בעלי בתים די להם כגרוגרת לכל אחד ואחד ואע"פ שאינן מגיעין לשיעור שתי סעודות ואם היו יותר מי"ח די להן כשיעור שתי סעודות אע"פ שאינן מגיעין כגרוגרת לכל אחד ואחד והן כששה ביצים בינונית כדברי רבינו משה ולי נראה שיש להקל כדברי האומר ה' ביצים בינונית ושליש שהלכה כדברי המיקל בעירוב כמבואר בקונט' הראיות:
ויש לתמוה על פי' רש"י ז"ל כי מה תולה עירוב במעות שלא מדעתו אפי' עירב במעות מדעתו לא הוי עירוב כיון דמעות אינן קונות והתוס' כתבו דאפי' זיכה לו ע"י אחר או קנה לו לחם מן השוק באותה מעה אין עירוב כיון שהנותן נתכוין לקנות מן החנוני מיד כי היה סבור שמעותיו קונות לו בלא משיכה וכל הזכיות שעושה לו החנוני שלא מדעת בעה"ב קעביד ואין מערבין אלא מדעתו ודברים הללו תמוהים בעיני דהא דאמרו חכמים דאין מערבין אלא מדעתו ואפילו בעירובי חצירות היינו משום דחשיבי ליה קצת חובה אי בשתי מבואות איירי ואי נמי במבוי אחד מיירי חשבינן ליה קצת חובה אולי יש קצת טעם למה אינו רוצה לערב דאי זכות גמור הוא מאי הוי טעמייהו דרבנן דאומרין אין מערבין אלא לדעתו וזה שגילה בדעתו שחפץ בעירוב שהרי נתן מעה לחנוני ומאחר שאין קונה לו המעה וזיכה לו החנוני אמאי לא זכה הלכך נ"ל לפרש מתני' כמשמעו ואם נתן לו לחם בלא זיכוי לא זכו לו מעותיו דלא ס"ל לרבנן להא דר"א דסבר דעשאוהו כארבע פרקים הללו אבל אם זיכה לו ע"י אחר מודו רבנן דהוי עירוב והא דקתני שאין מערבין לו לאדם אלא מדעתו מילתא באנפי נפשיה הוא ולא קאי אנותן מעה לחנוני וה"ק ואין מערבין לו וכו' וכהאי גוונא בפ"ק דיו"ט שאפר כירה מוכן הוא תדע דאי קאי אנותן מעות לחנוני ה"ל למיתנייה קודם הך דתנא מודים חכמי' בשאר כל אדם וכו':

דף כו:

וכתב הטור אבל בני החצר אין יכולין ליקח פתו מביתו לערב שלא מדעת שום א' מבני הבית ואפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם:

דף כז.

מיי' וסמ"ג כתבו דמותר לערב אפילו ללכת לסעודת הרשות ולדדמי ליה ורבינו כתב סתם דאין מערבין אלא לדבר מצוה וכן ה"ג וכן טור או"ח סימן תט"ו. אמנם בסימן תמ"ד כתב הטור וז"ל היה הולך לעשות עירוב כדי לילך לצורך דבר הרשות חוזר מיד ויבערו ואפילו הלך לערב כדי ללמוד תורה לפני רבו חשוב דבר הרשות וצ"ע:

לשון ריא"ז

אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה כגון לילך לבית האבל או לבית המשתה או שהיה צריך לצאת לקראת חכם או שהיה צריך לברוח מפני נכרי המצערים אותו או שהיה חוץ לעירו וצריך לילך לביתו וכיוצא באלה הדברים ואם עירב לדבר הרשות עירובו עירוב כמבואר בקונ' הראיות:

לשון ריא"ז

ואיזהו קטן שאינו צריך לאמו כל שנפנה ואין אמו מקנחתו או שניעור משנתו ואינו קורא אמו עד שתבא אליו והוא כבן ארבע או כבן חמש שנים לפי חרפו של תינוק. בד"א כשהיה אביו בעיר אבל אם לא היה אביו בעיר אפילו בן שש צריך לאמו ויוצא בעירוב אמו:

לשון ריא"ז

שיעור עירובי תחומין מזון שתי סעודות בינוניות לכל א' וא' והן כה' ביצים בינוניות ושליש כמו שביארנו למעלה ואפי' אם היה רעבתן שדרכו לאכול ביותר מכן שיעורו בשתי סעודות בינוניות היה זקן או חולה שדרכו לאכול פחות מכן משערים לו כשתי סעודות שלו ולפי אכילתו ובסעודות שדרכו לאכול בשבת לפי שבשבת אדם אוכל מעדנין ואוכל יותר מן ההרגל:

דף כז:

וכתב הרא"ש ז"ל מדהביא רב אלפס ז"ל כל זה משמע דהלכה כהני תנאי ובגמ' משמע דמשערין באכילת אדם ביטני מדקאמר וכמה מזון שתי סעודות אמר רב יהודה תרתי ריפתא אכריי' וכו' מדקאמר רב יוסף אנא נמי כר"מ סבירא לי מיהו צריכין לידע כמה

היא סעודה בינונית של כל אדם דלעיל בפ' בכל מערבין אמר דרבי מאיר ורבי יהודה קיימי אזקן וחולה ורעבתן בטלה דעתו ומשערינן ליה בסעודה בינונית של כל אדם:

לשון ריא"ז

היה גבוה פחות מי' אע"פ שאין המרפסת גבוהה ממנו י' והרי הוא בתוך י' בין לחצר בין למרפסת נותנין אותו לבני החצר שהעמוד שלהן ואין בני המרפסת יכולין לאסור עליהן את שלהן כמבואר בקונ' הראיות:

דף כח.

וכן אם נתנו אותו באכסדרה או במרפסת או בבית שער של תצר שהיא יציאה וביאה לבני החצר אינו עירוב שאינו מקום הראוי לדירה והדר שם אינו אוסר על בני החצר ואינו צריך לערב עמהם נתנו אותו בבית שער של יחיד שהיחיד נכנס ויוצא בו לביתו ה"ז עירוב שמקום הראוי לדירה והדר שם אינו אוסר שאם השכיר בעל הבית בית השער שלו לאחד שלא עירב עם בני המבוי הרי הוא כאילו הוא עצמו דר שם הואיל ויוצא ונכנס עליו כמבואר בקונטרס הראיות:

סמ"ג פסק כר' יהודה שם דאמר נכרי אינו אוסר והביא ראיות דגבי נכרי הלכה כר' יהודה ורבינו פסק דהנכרי אוסר שמא יבא בשבת ומיי' פסק בהלכות עירובין כרבינו וטור או"ח סימן שע"א כתב כסמ"ג וכתב ומיהו אם בא בשבת אוסר:

לשון ריא"ז

אחד מבני המבוי שהניח את ביתו והלך לו לשבות אצל בתו אע"פ שהיא באותה העיר אינו אוסר על בני החצר בין שהיה נכרי בין ישראל שכבר הסיח דעתו מאותה דירה באותו שבת בד"א כשהלך אצל בתו אבל אם הלך לשבות אצל בנו לא הסיח דעתו מדירתו שמא יקפיד על כלתו ויחזור אצל דירתו והרי זה אוסר עליהן:

וכתבו מיי' וטור דה"ה אם עשו קורה רחבה ד' טפחים בפי הבור שמועיל כמו מחיצה ורבינו השמיט דין הקורה ולרש"י שרי במחיצה אפי' המחיצה למעלה בפי הבור בתוכו:

לשון ריא"ז

היתה הקורה רחבה ד' טפחים על פי הבור אע"פ שהיתה גבוהה אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם וכאילו מחיצה מפסקת לכל הבור אבל אם לא היתה רחבה ד' אין אומרים פי תקרה יורד וסותם שאין מחיצות לפחות מד' כמבואר בקונ' הראיות:

דף כח:

לפי שיטת רש"י ז"ל לא קי"ל כרב יהודה ויש לתמוה עליו דהא רב ור' חייא ובריי' דיעקב קרחאה כוותיה קיימי וגם צריך לומר דרב יהודה דאמר קורה ארבע' מתרת בחורבה לית ליה דרב נחמן דאמר מתרת במים משום דעריבי מיא ולכאורה נראה דאדרבה ר"נ לא שרי אלא במים דליכא אלא בקיעת דגים אבל בחורבה לא הלכך נראה לפרש קל הוא שהקילו חכמים במים בקורה ארבעה בלא שיקוע משום דפי תקרה יורד וסותם חשיבא טפי אבל במחיצה תלויה קי"ל כר"י דבעי שיקוע ורבינו חננאל ז"ל פירש דקי"ל כרב יהודה דסוגיא דשמעתין כותיה וזה לשונו רבי יהודה חייש שלא יהא מוליך מחצי הבור שהוא רשות חבירו וכן זה משל זה לפיכך מצריך שיהיו ראשי הקנים בולטים למעלה מן המים טפח או חוצצין ראשי הקנים במים טפח למנוע הדלי מלילך ולחצוב המים מרשות חבירו אלא הא דאמר רב יהודה קורה ארבעה מארת בחורבה ר"נ אמר קורה ארבעה מתרת במים הא קאזיל דלי ומייתי מיא לאידך גיסא דבור ומשני קים להו לרבנן דאין דלי מהלך תותי קורה חוץ לארבעה טפחים תותי קורה מיהא עריבא מיא וקחציב דלי מיא דביני וביני. קל הוא שהקילו חכמים במים דאין מחיצה תלויה מתרת אלא במים אע"פ שאין מגעת עד הקרקע רק שיהא הקנים שוקעים טפח בבור שלא יכנס הדלי בהדיא לחלק חבירו הכי נמי כיון דלא אזיל דלי טפי מד' טפחים ואע"ג דעריבי מיא תותי קורה לא חיישינן וקיימא לן כרב יהודה דסוגיא דשמעתי' כוותיה וכן פסק רב אלפס ז"ל דכיון דסוגיא כרב יהודה והראב"ד והר"ז הלוי ז"ל פירשו על דרך רש"י ואני אומר לרבינו חננאל ורב אלפס בתי כסאות סגי להו במחיצה תלויה ממש דדוקא בבור שבין ב' חצירות מצריך רב יהודה שיקוע ראשי הקנים בבור שלא ילך הדלי להדיא לרשות חבירו לשאוב מים אבל בבית הכסא מודים דלא בעיא שיקוע דעדיף בית הכסא מקורה ארבע שמתרת במים:

אמת המים שעוברת בחצר אין ממלאין ממנה בשבת אא"כ עשו לה מחיצה גבוהה י' בכניסה ויציאה רבי יהודה אומר כותל שעל גבה תדין משום מחיצה א"ר יהודה מעשה באמה של אובל שהיו ממלאין ממנה בשבת על פי זקנים אמרו לו מפני שלא היה בה כשיעור:

תנו רבנן עשו לה מחיצה בכניסה ולא עשו לה ביציאה ביציאה ולא עשו לה בכניסה אין ממלאין ממנה אלא אם כן עשו לה מחיצה גבוהה עשרה בכניסה ויציאה:

דף כט.

וכן בית הכסא שעל פני המים מותר בהאי גוונא על ידי מחיצה תלויה ובלבד שתהא עשויה להתיר כגון שיחברנה למטה סביב אבל אם עשאה לצניעות כגון שעשאה למעלה לא ואם עשה דף שתפול הצואה עליו קודם שיפול למים אין צריך מחיצות דה"ל כחו בכרמלית ושרי אבל בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר ונופלת בחפירה שהיא כרמלית אינו מותר ע"י מחיצה תלויה שלא התירו אותה אלא במים אבל ע"י דף שרי דכחו שרי בכרמלית:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאם הי' אויר ביניהם ג' טפחים יכולין להחלק ולערב אלו לעצמן ואלו לעצמן שהרי הן כאילו יש מחיצות ביניהם ואין אחת אוסרת על חברתה אע"פ שאין אחת גבוהה מחברתה י' טפחים הואיל ולא עשו המחיצה בשותפות ואם עשו לערב כאחת מערבין הואיל ואין אויר ביניהם ארבע' טפחי':

היה ביניהם אויר ד' טפחים אע"פ שאין אחת גבוהה מחברתה י' טפחים אין אחת אוסרת על חברתה אע"פ שעשו מחיצה זו בשותפות שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר וכן אם עשתה גם התחתונה מחיצה לעצמה כדי למלאות מן הים דרך מחיצתה אף על פי שעשו מחיצת העליונה בשותפות אין התחתונה אוסרת על העליונה אע"פ שאין אויר ביניהם ארבעה טפחים הואיל ועשתה גם התחתונ' לעצמה סלקה עצמה מן העליונה:

דף כט:

ביב שמכוסה ד"א נמשך ברה"ר ויש בו ד' על ד' מותר לשפוך אפי' על פי הביב אפילו בימות החמה אף על פי שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ ובלבד שיהיו של בנין אבנים שהמים ראוים ליבלע אבל אם הוא של עץ אסור והרמב"ם ז"ל פסק כחכמים דאפי' ביב ארוך ק' אמה וצנור ארוך מאה אמה לא ישפוך על פי הצנור ועל פי הביב אלא שופך על הגג והם יורדין לביב והרא"ש לא כתב כן:

לשון ריא"ז

ביב העומד ברה"ר והוא קמור כדי שיהא מקום פטור וראש אחד בשפת החצר אם יש בתוכו שיעור ארבע אמות על ארבע אמות בין שהיה מרובע בין שהיה ארוך וקצר שופכין לתוכו מן החצר בשבת אע"פ שראשו הא' פתוח לרה"ר הואיל ויש בו כשיעור זה ראוין המים להתבלע בו:

לשון ריא"ז

האכסדרה שלפני הבית מצטרפת לחצר להשלימו לד"א שלא יצטרך לעוקה והגג הוא כחצר כמבוא' בקונטרס הראיות ונראה בעיני שלא הצריכו לעשות עוקה בחצר שאין בו ארבע אלא כשהוא פתוח לרה"ר אבל אם הוא פתוח לכרמלית אין צריך לעוקה אע"פ שהוא שופך בחצר ומתכוין שיצאו המים חוץ לכרמלית מותר שלא גזרו כחו בכרמלית כמבואר בקונטרס הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל ז"ל דהלכה כרבי זירא דמתני' דייק כוותיה מדקתני חצר שפחותה מד' אמות ולא קתני חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות הלכך אפי' אריך וקטין ובלבד שיחזיק ברבוע ד"א על ד"א אבל רב האי והראב"ד ור"ח ז"ל כתבו דכשיש בו אורך ד"א אף ע"פ שאין ברחבו ד"א וסברא דרש"י ר"ל עיקר דעל כרחך צריך ליתן שיעור ברחב דלא מסתבר' דבאורך ד"א ברוחב טפח תיימי סאתים מים ועוד דלישנא דאריך וקטין משמע כפרש"י דלפי' הוה ליה למימר איכא בינייהו שאין בו רוחב ארבע אבל לישנא דאריך וקטין משמע ששיעור הקרקע שוה לשניהם אלא למר בעינן מרובעת ולמר אפי' אריך וקטין וכן אריך וקטין דגבי גינה וקרפף פ' עושין פסין:

רש"י פי' דאעוקה קאי והא דקבעוה בעלי התלמוד בתר מתני' דביב ולא קבעוה אעוקה משום דפריך עלה משופכין ור"ת ז"ל פי' דקאי אלא ישפוך ע"פ הביב והא דקאמר והני שופכין משום דרגילי' לשפוך בביב שופכין מאוסין ואדם רוצה שיבלעו מים במקומן:

כתב הרא"ש ז"ל ואם תאמר בלא עירבו תרוייהו ליתסרו וי"ל דמיירי כשאינו שופכן ממש לתוך העוקה בחצר אלא שופכן על דיוטא והן יורדין לעוקה ואע"ג דאז הוי כחו בחצר שאין מעורב לא אסרו חכמים אלא כחו בכרמלית אבל כחו בחצר שאינו מעורב לא אסרו כלל וכן פסק רשב"ם דמותר לשפוך מים בחצרו אע"פ שהולכין לרשות אחרת שאין מעורבת:

דף ל.

בגמ' יהיב טעמא למילתיה דר"מ גזירה משום תל ברה"ר פירש הר"ר יהודה דאין הלכה כר"מ בהא אע"ג דקי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו ה"מ במקום יחיד אבל הכא רבנן פליגי עליה כדאמר לקמן דלחכמים גגין וחצרות רשות אחת הן וכתב הרא"ש נ"ל דלית הלכתא כר"מ ולאו מטעמי' דאפי' לגבי רבי' פסקינן כוותיה בכתובות בפ' אע"פ גבי שהאדם משהה את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה אלא משום דלקמן פסקינן כר"ש דאמר כולן רשות אחת הן:

ואם לא עירבו החצרו' גם לא שתפו המבואות כתב מיי' שאם עירבו בחצרות כל אחת לעצמה אז אין מטלטלין במבוי אלא בד' אמות ואם לא עירבה כל אחת לעצמה אז מותר לטלטל בכולו:

ובה"ג כתב סתם אסור לטלטל במבוי בלא עירוב ולא חילק בין עירבו חצרות לעצמן או לא וזה ודאי א"א דאפילו רב דאסר לטלטל במבוי בלא עירוב מודה שאם לא עירבו חצרות עם בתים שרי והתוספות פוסקין שאין הלכה כרב ושרי לטלטל בכל מבוי אפי' כי עירבו חצרות עם בתים וכן יראה דעת רבי' שלא הביא דברי רב פרק רבי אליעזר דמילה:

לשון ריא"ז

וכן שתי חצרות שנפרץ כותל שביניהם מע"ש והוציא כליו דרך מלבוש מביתו לחצרו והפשיטן בחצרו אסור לטלטל מחצרו לחצר חבירו אפילו כל שהוא הואיל ובתחלת השבת שבתו הכלים בבית וכן אסור לטלטלן ד"א אפי' בחצרו שהרי נפרץ במלואו למקום האסור לו ונעשה ככרמלית אצל כלים ששבתו בתוך ביתו כמבואר בקונטרס הראיות:

נפרץ כותל שביניהן בשבת הואיל ובתחלת השבת היתה מותרת כל החצר לעצמה אמרינן הואיל והותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה וכל חצר לחצר מטלטלת לעצמה עד עיקר מחיצה כאילו היתה המחיצה קיימת:

דף לא.

כתב הרא"ש ויש הלכות של רב אלפס ז"ל שהוגה בהן והאי חצר כיון שנפרצה לרשות הרבים הוו ליה כצידי רשות הרבים לפי' המכניס מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה חייב ולכאורה נראה דטעות הוגה דלא פליגי אלא בצידי רשות הרבים ולא במטלטל מתוך החצר וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל והמגיה קרא למקום המחיצה תוכה דלגבי רה"ר קרי ליה תוכה:

לשון ריא"ז

היתה שם בדופן רביעי קורה רחבה ד' טפחים אע"פ שהיה דופנו רביעי פרוץ כולה אמרינן פי תקרת הקורה יורד וסותם ונראה בעיני שגם חצר שהיה דופן רביעי כולו פרוץ כלומר אם היתה שם מלמעלה קורה רחבה ד' אמרי' פי תקרה יורד וסותם והרי כאילו דופן ד' סתום וא"צ תקון אחר ולא אמרי' פי תקרה יורד וסותם אלא במקום המוקף ג' מחיצות וא"צ לסתום אלא דופן רביעי בלבד אבל מקום שאין לו אלא ב' מחיצות אין אומרים פי תקרה יורד וסותם לסתום שתי מחיצות האחרות ולפיכך אין הסוכה נתרת

בב' דפנות ואין אומרים בה פי תקרה יורד וסותם אלא צריכה דוכן ג' כמבואר בקונט' הראיות:

כתב הרא"ש ז"ל הר"ז הלוי ז"ל פסק כלישנא בתרא ולכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל. רש"י פי' דפליגי באכסדרה פרוצה מארבע רוחותיה ואכסדרה בבקעה משמע כפירושו וגי' רש"י כי לית ליה בד' אבל בג' אית לי' אבל ל' אכסדרה משמע כרב אלפס דסתם אכסדרה יש לה ג' מחיצו' כדאמר בפרק לא יחפור עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת ואמר נמי במנחות פרק הקומץ רבה מפני מה העולם הזה נברא בה' מפני שהוא דומה לאכסדר' כל הרוצה לצאת יצא וכ"פ ר"ח ז"ל דדוקא ברוח רביעית אמרינן פי תקרה יורד וסותם וגריס כי לית ליה בשלש אבל בד' אית ליה פי' כשאין שם אלא ג' מחיצות והרביעית פרוצה במלואה אבל בד' פירוש שיש שם ד' מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיין דאיכא שם מחיצה אע"פ שפרוצה יתר מעשר אמרי' פי תקרה יורד וסותם ורבינו תם ז"ל פירש דסתם אכסדרה הוי נמי מוקפת משתי רוחות ובההיא נמי איירי רבא בשמעתיה ומשמע כדבריו מדפריך תלמודא משתי רוחות נמי נימא פי תקרה יורד וסותם אלמא דבב' רוחות נמי א"ר פי תקרה יורד וסותם ויש לדחות משו' דאוקימנא לשתי רוחות דמתני' בקרן זוית ועשר פריך שפיר נימא פי תקרה דהא איכא טפי משלש מחיצות ומיהו יש לדקדק מהא דפריך לשמואל דלא אוקימנא אכתי בקרן זוית ופריך לה משתי רוחות נמי נימא פי תקרה מאי קשיא ליה הא לא אשכחן מאן דשרי פי תקרה אלא מרוח אחת אלא ודאי רב אית ליה אפילו שתי רוחות מיהו גם זה יש לדחות כי עדיין לא היה יודע שיש חילוק בין היכא שיש מחיצות להיכא שאין מחיצות כלל אבל כיון דאסיקנא לדשמואל יש חלוק בין היכא שיש שם ארבע מחיצות להיכא שאין שם אלא שלש גם לרב אין ללמוד מדבריו שמתיר באכסדרה שיש בה שלש מחיצות גמורות כי כמו כן יתיר כשאין שם אלא שתים מיהו נראה כדברי רבינו תם דבשתי מחיצות נמי מהני פי תקרה מההיא דאמר בפרק קמא דסוכה בההיא מודינא לך דהוי כמבוי מפולש פי' שלא מהני פי תקרה גבי שבת במפולש כדאשכחן דאסרי רבנן גבי בונה עלייה על שני בתים משמע הא בלא פילוש מהני פי תקרה בשתי מחיצות והא דנקט אכסדרה בבקעה משמע דסתם אכסדרה שבחצר היא עומדת אצל כותל הבית ונמשך לכל אורך הבית מכותל חצר זה עד כותל של חצר האחר ופרוצה במלואה לפניה ואיכא שלש מחיצות אבל בבקעה אפשר דליכא אלא שתי מחיצות :

לשון ריא"ז

המוצא תפילין בשבת ברה"ר ה"ז מניח בזרועו ובראשו ב' זוגות לפי שמקום יש בראשו

להניח שני תפילין וכן מקום יש בזרועו להניח שם ב' תפילין ולובשן כבחול ומניחן במקום המשתמר וחולצן וחוזר ולובש עוד שתי זוגות אחרים עד שהוא מכניס את כולן כמבואר בקונטרס הראיות:

דף לא:

לשון ריא"ז

מצא תפילין שיש בהן רצועות שאינן קשורות במקום שאינו משתמר ה"ז אינו מכניסן בשבת שאינו דרך מלבוש הואיל ואינן מקושרות כהלכתן היה יודע לקושרן בעניבה כעין קשרים שלהן קושרן בעניבה ומכניסן כמו שביארנו ואם אין קושרן מחשיך עליהן ושומרן שחייב להצילן כשאר כתבי הקדש כמבואר בקונטרס הראיות וכן המוצאו יושב ומשמרו ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו ובסכנה מניחו והולך לו וכן מבואר בתוספתא:

וכתב הר"ז הלוי אוקמא רב אשי בחבית דהפקר ומאן אמרו לו רבי יוחנן בן נורי וכיון דלא קי"ל כרבי יוחנן בן נורי לחומרא אלא לקולא ממילא שמעת דהלכה כר' יהודה והרב אלפסי ז"ל לא פי' ונראין מדבריו שאין הלכה כרבי יהודה עכ"ל ונ"ל מה שלא הביא הרב אלפס ז"ל משום דאיכא שלש אוקימתות לאוקימתא דרבה ורב יוסף פשיטא דהלכה כרבנן ולאוקימתא דרב אשי כבר איפסקא לעיל דחפצי הפקר אינם קונין שביתה:

לשון ריא"ז

שיירא שחנתה במקום שאין מים מצויין שם מוליכין להם פחות פחות מארבע אמות ואף על פי שמוציאין המים והכלי שהן מונחים בו חוץ מתחום בעליהן ואם לא היתה שיירא אלא היו פחותים משלשה מוליכין להם המים פחות פחות מד"א אבל אין מוציאין אותן חוץ מתחום בעליהן היו המים מי נהרות ומי מעיינות שלא קנו שביתה מותר להוליכן בכל מקום אבל הכלי שקנה שביתה אצל בעליו אסור להוציאו לחוץ מתחומו שאין הכלי בטל אצל המים כמבואר בקונטרס הראיות:

דף לב.

כתב הר"ז הלוי ז"ל דהך מתני' דהקורא בספר על האיסקופה אוקמא רבה באסקופה הנדרסת משום בזיון כתבי הקדש שרו ליה רבנן ואתיא ככולי עלמא ומקשה לו אביי מבריי' דמיפלגי בין תוך ד"א לחוץ ד"א ואוקי לה איהו באסקופת כרמלית ופריך עליה תלמודא ומוקי באסקופה ארוכה דאדהכי והכי מדכר והאי שינויא דלא כהלכתא דקי"ל כרבה דאמר לא יקרא שמא יטה אפי' גבוה שתי מרדעות ולא אמר אדהכי והכי מדכר

ותו אוקי לה אפי' באיסקופה שאינה ארוכה וסתם כתבי הקודש עיוני מעיין בהו ונחו להו ומסיק לה כבן עזאי דתנן המוציא אוכלים ונתנן על האסקופה פטור ואוקימנא דלא כבן עזאי הלכך סתמא דרבים עדיף ולא סמכינן על ברייתא אלא על תנא דמתניתין דלא מפליג בין נתגלגל תוך ד"א ברה"ר ובין נתגלגל חוץ לד"א דלעולם גוללו אצלו ובאסקופה הנדרסת וכדרבה:

וכן אם היה עומד על האסקופה הסמוכה לביתו שהיא רחבה ד' ואינה גבוהה י' שהיא כרמלית ונתגלגל ראש הספר מידו לרה"ר ה"ז אסור לגוללו אצלו גזרה שמא יפול כולו מידו ויכניסנו לתוך ביתו והמכניס מרה"ר לרה"י דרך כרמלית חייב מה"ת כמבואר בקונט' הראיות:

היה עומד על הגג ונתגלגל הספר מידו לכרמלית הרי זה מותר לגוללו אצלו לכתחלה הואיל וראשו האחד בידו שהרי אפילו יפול כולו ויביאנו אצלו אין בו איסור תורה:

הזיזין היוצאין מכותל ביתו ע"ג רה"ר אם הם רחבים ד' על ד' טפחים מותר ליתן בהן וליטול מהן דרך חלון והוא שהיו כלים הנשברים כגון כלי זכוכית וכלי חרס אבל כלים שאינן נשברים אסורין שמא יפלו לרה"ר ויכניסם לרה"י אם לא היו הזיזים רחבים ד' אפילו בכלים נשברים אסור להשתמש בהן שבידוע שהן נופלין והרי הוא כמתכוין לזורקן לרה"ר:

משמע מדברי רבינו אפילו נתגלגלו חוץ לד"א גוללו אצלו ומיי' כ' שאם נתגלגל חוץ לד"א שאינו גוללו אצלו. ומיימון לא חלק בין כותל משופע או לא אלא לעולם כל שלא נח ע"ג קרקע גוללו אצלו וצ"ע :

לשון ריא"ז

הקורא בספר על הגג ונתגלגל ראש הספר מידו וראשו האחד מונח בידו אם היה ראשו המתגלגל מסולק מן הארץ כל שהוא ומונח באויר הרי זה גוללו אצלו הואיל והיה ראשו האחד בידיו הגיע ראשו לארץ הרי זה אסור לגוללו אצלו וכן אם הגיע בכותל משופע ונח בשיפועו של כותל והיה סמוך לארץ פחות מי' טפחים הרי הוא כאילו נח בארץ הואיל והגיע באויר רה"ר ואסור לגוללו אצלו כיצד הוא עושה הופכו על הכתב שיהא הכתב מכוסה ולא יהא מוטל בבזיון ולכסותו בבגד אי אפשר שאסור לשלשל בגד מרה"י לרה"ר כמבואר בקונטרס הראיות:

למיימוני היתה לו גירסא אחרת בזה כמו שכתב מגיד משנה שם:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאם היה למטה מן הזיזין כרמלית מותר להשתמש בהן מחלונות אע"פ

שהן פחותים מד"א ואפילו בכלים שאינן נשברים שאפילו אם הוא מתכוין שיפלו לארץ הרי כחו בכרמלית ולא גזרו כמבואר בקונטרס הראיות:

לשון ריא"ז

היה עומד ברשות היחיד ופי אמתו ברשות הרבים ומשתין הרי זו ספק בתלמוד ומספק אסור וכן אם עמד ברשות היחיד ומשתין ברשות היחיד והן מתגלגלין ויורדין ברשות הרבים אסור כמבואר בתלמוד ארץ ישראל ונראה בעיני שאם הם מתגלגלין ויורדין לכרמלית מותר שלא גזרו כחו בכרמלית:

דף לב:

טור או"ח סימן ש"נ פסק דאינו יכול להלך ברוקו אחר שנתלש מפיו ד"א ברה"ר עד שירוק ומיי' כתב השתין או רקק ברשות שניהם חייב ולא חילק אם היא צריכה לגופה או לאו דס"ל פ"ק מהל' שבת דהלכה כרבי יהודה דחייב אמנם נראה דדעת רבינו דהלכה כר"ש כאשר כתבתי לעיל:

לשון ריא"ז

היה מהלך ברה"ר והפך רוקו או כיחו בפיו כדי לזורקו הרי זה לא יהלך ד"א עד שירוק הכיח ורק בפני רבו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי:

וכתב מיי' שהיה שותה בכלים נאים שהוא צריך להם גזירה שמא יוציאם אבל אם היו כלים שאינן נאים שאינו צריך להם או שהיה הבור בכרמלית אף ע"פ שהכלים נאים מכניס ראשו בלבד ושותה במקומו ואע"פ שלא הכניס ראשו ורובו ע"כ וכ"כ סמ"ג:

כתב הרא"ש בשם רש"י ז"ל וליכא למימר דשתי' מים ליהוי הכנסה כמשתין ורק דלא דמו להתם דהתם קעקר מרשות זו לרשות זו ועביד הנחה ברשות אחרת אבל שותה עבד הנחה ועקירה בחד רשותא דהא ברשות שהוא שותה בו פיו עומד ובפיו נחין מיד ואע"פ שהן חוזרין ונבלעין במיעיו אין חשש הואיל ונחו בפיו שהוא מקום פטור והא דגבי משתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור הכא שאני שהוא במקום אחד ופיו במקום אחר ואין לאסור מההוא טעמא דאמר לעיל מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו דהתם הוא דגזור רבנן דילמא אתי לאפוקי מרה"י לרה"ר להדיא בלא הנחת מקום פטור אבל הכא א"א בלא הנחה בפיו שהוא מקום פטור ולפי פי' זה העומד ברה"י וראשו ברה"ר מותר לרוק לרה"ר לפי שהרוק נח בפיו שהוא

מקום פטור קודם שיצא לרה"ר והא דמיבעיא ליה פי האמה לרה"ר מהו היינו דוקא במי רגלים שמשנעקרים שוב אין נחין בפי האמה מיהו קשה הא דאמר בשמעתא קמייתא דשבת גבי היתה ידו מליאה פירות והוציאה לחוץ משחשיכה דאי שרי ליה אתי לידי חיוב חטאת ליקנסוה והיכי אתי לידי חיוב חטאת והלא כשנחו הפירות בידו כשהיתה ידו ברה"ר נעשית ידו מקום פטור וכבר נחו הפירות במקום פטור ותו לא אתי לידי חיוב חטאת אי שדי להו וי"ל דהתם לא חשיב הנחת הפירות בידו כמונחים במקום פטור כיון שלא נתן החפץ לידו ממקום אחר אחרי שהוציאה לרה"ר כמו גבי שתייה שנתן המים לתוך פיו ולפי תירוץ זה אסור לרוק מרה"י לרה"ר אפי' ראשו ברה"ר דאף על פי שהרוק נח בפיו אין חשובה הנחה כיון דלא בא ממקום אחר לתוך פיו כמו בשתייה:

דף לג.

לשון ריא"ז

היוצא חוץ לתחומו למעלה מי' טפחים כגון שהיה מהלך על גבי גדר שהוא גבוה עשרה טפחים ואינו רחב ארבע הרי הוא כמהלך באויר וראש הגדר בתוך התחום וראשו האחד חוץ לתחום או שקפץ למעלה מעשרה טפחים ויצא חוץ לתחומו ע"י קפיצה ודלוג וכן חזר ע"י קפיצה ודלוג הרי זה ספק בתלמוד אם יש תחומין למעלה מי' אם לאו וספקו להקל ומותר לו לצאת ולחזור כמבואר בקונטרס הראיות:

דף לג:

אבל האוכלים בגנות אסור להם ליטול ידיהם על העשבים שמשקים אותן אע"פ שאינן מכוונים פסיק רישיה הוא אבל מותרין להטיל בהן מי רגלים או שאר משקין שאינן מצמיחים:

כתב הרא"ש ז"ל אעשבי' קאי דבכל ענין שרי להלך על גביהן אבל באילן יבש איכא למיגזר משום דמינכר טפי ואין להוכיח מכאן היתר לאילן יבש ונראה דרב אלפס ז"ל לא מפליג בין אילן לעשבים ולהכי לא הביא בהלכות ההיא דאילן יבש:

וכתב הטור ששיעור גבהותן מן הארץ ג' טפחים ופליג עם רבי' ולית לשום אחד משאר הפוסקים שכתבו כן:

כתב הר"ז הלוי ז"ל הא דתנן הדלת שבמוקצה וכו' וכן הא דתניא דלת הנגררת והמחצלת הנגררת וקנקן הנגרר בזמן שקשורה ותלויה נועלין בהן וכו' סתמא כולהו כר' אלעזר דבעי בפקק החלון קשור ותלוי בפרק כל הכלים וקאמר רב ירמיה בר אבא משמיה

דעולא מאן תנא נגר הנגרר ר' אלעזר היא והשתא דקי"ל הילכתא כרבי יהוד' דבקשור אע"פ שאין תלוי סגי נקיטינן מיניה דלית הילכתא כהני מתנייתא דבעי קשורים ותלוים ולא כי תנא דמתניתין דבעי גבוהים מן הארץ ולא נהירא לאוקמה סתמא דמתניתין דלא כהלכתא ויותר נראין דברי הראב"ד ז"ל וז"ל אי קשה לך כיון דקי"ל כר' יהודה וכרשב"ג דאמר מוסיף על אהל עראי מותר הא אמרינן לעיל במתניתין הדלת שבמוקצה וחדקין שבפרצה ומחצלת אין נועלין בשבת אלא אם כן גבוה מן הארץ ואסרי ליה משום בנין והלא תוספ' אהל עראי הוא שהרי הדלת עשוי הוא לפתוח ולסגור התם כיון שדלת של מוקצה הוא ושל פרצה לאו תוספת אהל עראי הוא אלא קבע שאין עשוי לפתוח אלא לזמנים רחוקים לפי שאין דרך כניסתו ויציאתו עליה' ואם היה בפתח קבוע להכנס ולצאת דרך שם אע"פ שאין גבוהין מן הארץ נועלין בהן:

דף לד.

אם צריך לחפץ שברה"ר או יש לו חפץ בבית אחר שלו או להביא יין ורה"ר מפסקת יוליך שם תינוקות ואם יקחוהו מאליהם טוב הדבר. סמ"ג:

לשון ריא"ז

נגר שיש בראשו גלוסטרא שר"ל שראשו א' עב וראשו א' דק שהוא כמין כלי העשוי לנעילה ה"ז מותר לנעול בו אף על פי שאינו קשור כל עיקר כמבואר בקונטרס הראיות:

דף לד:

לשון ריא"ז

הנגר שתוחבים בחור האסקופה אחורי הדלת הואיל ורגילים לנעול בו תמיד הרי הוא דומה לנעילת דלת ואע"פ שהוא נגרר בארץ ואינו תלוי באויר מותר לנעול בו ובלבד שיהא קשור בדלת בחוזק ואינו נשמט מן האגד שלו אלא הוא ניטל באגודו אבל אם לא היה קשור בחוזק אסור לנעול בו וכן אם היה קשור בגמי אסור לנעול בו כמבואר בקונט' הראיות:

רש"י גריס הלכה כר' יהודה בנגרר וכתב הרא"ש ור"ח ל"ג בנגרר והכי ניחא טפי דאי גרס בנגרר משמע דקאי אהא דאמר רבי יהודה אף במדינה מותר דקאי אנגר הנגרר דאיירי ביה ת"ק כל שקשור ותלוי וראשו אחד מגיע לארץ והא ליתא דר' יהודה שרי קשור אע"פ שאין תלוי אלא מונח כולו לארץ דהא לא אסר אלא כשאינו לא קשור ולא תלוי ושומטו וכו' אבל בקשור שאין יכול לשומטו בקרן זוית שרי ואי גרס ליה י"ל משום

דאיתמר בי מדרשא הלכה כר' יהודה בנגרר ונקמז להכי קאמר הכא הלכה כר' יהודה בנגרר ולקמן קאמר הלכה כר' יהודה בנקמז:

דלת שידה תיבה ומגדל שנשמט הציר מן החור הרי זה אסור להחזירו בשבת גזרה שמא יחזיר העליון שהוא קשה להחזירה ופעמים צריך להחזיר ע"י תקיעה ואם תקע חייב חטאת שיש בנין וסתירה בדבר שיש תקיעה ומעשה אומן כמו שביאר מז"ה היה עומד הציר להשמט ולא נשמט כולו ה"ז מותר לדוחקו שלא ישמט:

לשון ריא"ז

נימת כנור שנפסקה אסור לקושרה בשבת ונראה בעיני שאסור לטלטלו לכנור שהרי אסור לנגן בו בשבת וביו"ט:

דף לה.

לשון ריא"ז

מי שלקה באצבעו אסור לכרוך עליו גמי בשבת שהגמי מרפא המכה וכל דבר שהוא משום רפואה אסור לעשותו בשבת אבל מותר לכרוך עליו בגד כמבואר בקונט' הראיות וכן נותנין ע"ג מכה עלין בשבת שאינו אלא משמרת חוץ מעלי גפנים שהן לרפואה וזה מבואר בתלמוד של א"י:

דף לה:

לשון ריא"ז

בד"א בתבן שאינו מבטלו אם הוא צריך לסלקו או ללבון לבנים או להסקה אבל מלח וכיוצא בו שהוא מבטלו שם אסור:

לשון ריא"ז

אסור להשמיע קול בשבת ולא אסרו אלא קול של שיר כגון שהוא משמיע קול נעימה בידו או בכלי כעין כלי זמר ומוכח מכאן דאין אסור אלא בזמר שע"י מעשה וא"כ אותם שכשרוצים לקרות חבירו מצפצפים בפיהם כצפורים שקורי' צופי"ל בלע"ז ואף על פי שבאותו הצפצוף גם כן לפעמים הם מנעימים כשיר הכא כיון שמכוין לקרות חבירו לא ינעים בקריאה ולא יהיה קול שיר וש"ד וגם לא עבד מעשה:

ור"ח כתב הטעם משום דמשמיע קול מכאן ראייה דב' מיני איסורין יש בשחיקת הפירות אחד שהן מולידות קול ואע"פ שאינן שוחקים בקרקע אלא ע"ג טבלא כי ההוא דשחיקת אגוזים ועוד יש איסור אחר בפירות שאינן מולידות קול כתפוחים ששוחקין על גבי

קרקע משום אשויי גומות וא"כ אסור לשחוק באותן העצמות שקורין בריקיקלי ע"ג טבלא לפי שמולידים קול:

וכתב סמ"ג מיהו אין למחות בשום אחד מן השתיקות הללו לנשים דמוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות:

לשון ריא"ז

נשים המשחקות באגוזים או בתפוחים ה"ז אסור שמא יבואו להחליק הקרקע ולהשוות גומותיו ונראה בעיני שאם הן משחקות לנצח זו את זו אפילו בחול אסור מפני מפני שהוא דומה לקוביא כמבואר בקונט' הראיות ודברי ריא"ז צ"ע דהא שחוק אגוזים ותפוחים הוו מידי דתלוי בחכמה ואינו תלוי בגורל בענין דליהוי דומיא דקוביא ולדידיה יהיה נמי אסור לשחוק בשחוק השקאק דלדעתי כי יש ראיה להוכיח דכל מידי דתלוי בחכמה אין בו משום הטלת חלשים ולא משום קוביא ומותר לשחוק בהן בשבת כל שאינו שחוק ממון ולא דמי לקוביא שיש בה איסור אפילו לשחוק בחנם בשבת משום הטלת גורלות:

ר"ת נתן טעם למה נוהגים עתה למלאת בגלגלים ומדברי רבי' נראה דאף בחצר אסור לשאוב מבור שיש לו גלגל ומיי' כתב שמותר לשאוב בחצר מבור שיש לו גלגל:

לשון ריא"ז

אין ממלאין מן הבור בגלגל שמא ידלה להשקות גנתו או חורבתו או לשרות פשתנו ובמקום שאין לחוש לכך כגון שהי' לו גלגל בבור שבביתו שאין גנתו וחורבתו ושריית פשתנו מצויין שם הרי זה מותר:

ולר"ח אסור אפי' אינו מכוין לשיר ולפ"ז אסור להקיש על הדלת אפילו באגרופו ואפילו לפ"ז כתב הר"ם אי לא בעי לקלא שרי להקיש על הדלת כשאינו דרך שיר וכ"כ אבי"ה דמותר לומר לנכרי לנגן בשבת בנישואין ובחופו' דאמיר' לנכרי במקום מצוה הוא דהא ליכא שמחת חתן וכלה אלא בהשמעת כלי שיר והטור כ' שאין להתיר אמירה לנכרי אלא בדבר שהוא עצמו דוחה שבת כגון מילה: